

slovenska
DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

"Napovedi in strašenje s klerikalizmom so močno pretirani; prav tako pa tudi opozorila pred veliko močjo skrajne desnice..."

(PREMIKI, Janez Janša)

LETNIK XLIII

JULIJ-AVGUST 1992

ŠT. 7&8 NO. 7&8

"KJE DOMOVINA SI?" KAM DOMOVINA GREŠ?

(Opazovanja z obiska v domovini)
Dr. Mate Roesmann

"Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti."
"Hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti."

To dvoje vprašanj in to dvoje ugotovitev vznemirja, veseli in žalosti človeka, ki se po pet oziroma sedeminštiridesetih letih ponovno vrne v rojstno domovino, kjer je preživel otroštvo, mladost, oblikovalna leta, kjer je zrasel v moža.

V Sloveniji je zgoščeni resnično veliko naravnih lepot in posebnosti. Slovenija je lepa, kratkomalo lepa. Naravnim lepotam se pridružujejo mnogi in bogati zgodovinski in kulturni spomeniki ter ustanove in množica lepih cerkva. Vse te naravne in kulturne lepote ter bogastvo človeka močno prevzamejo, ko jih po toliko letih pravzaprav zopet "prvič" vidi. Čas in razdalja - odsotnost - so mu zaostriji pogled. Obiskovalec domovine po tolikih letih dobi vseobsežen in močan vtis slovenske samobitnosti, tistega kar Slovence in Slovenijo razlikuje od drugih narodov in dežel. Potrjen je v veri, da ima slovenski narod pravico do lastne države, čeprav je majhen.

Majhnost ima za vse Slovence to posebnost, da jim proži izzive, ki ne prizadevajo vseh pripadnikov velikih narodov. Ti izzivi pospešujejo hitrejše in močnejše razvijanje sposobnosti in talentov. Ob gradnji mlade slovenske države in njenem izpopolnjevanju, ob razvijanju nove slovenske družbe je treba veliko talentov in sposobnosti. Ob njih pa naj bi se kresal tudi slovenski značaj. Vse drugače kot v OF.

Slovenija je danes mednarodno priznana suverena država. Slovenski narod je stopil končno na pot samostojnosti. To navdaja človeka s ponosom in veseljem, da je doživel ta čas.

Slovenska država ima ustavo, ki je porok osnovnih človeških in državljskih svoboščin in pravic kot so npr.: svoboda vere in vesti, svoboda misli, govora, tiska in združevanja, pravica do privatne lastnine, enakost vseh državljanov pred zakonom in oblastmi, itd.. Po ustavi ima v Sloveniji oblast ljudstvo. Slovenija mora biti demokratična država, slovenski človek in slovenska družba morejo živeti v svobodi.

"Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti."

Slovenija stoji na pragu nove dobe po resnično zgodovinskem prelomu. Čas zahteva velike spremembe. Spreminjanje pa gre zelo počasi. Veliko se govori o postkomunizmu in postmodernizmu, pa vendar ostaja še zelo veliko starega v posameznikih, kot v družbi, da ne govorimo o državi in njeni strukturi, kjer naj bi se že začeli kazati prvi znaki duha nove ustave. Veliko starega, to je komunističnega in modernističnega, ostaja v miselnosti, duševni nastrojenosti, vedenju in jeziku. Dialektični materializem je zamenjal moderni liberalizem, katerega osnovni nauk je moralni relativizem, ki se posmehuje moralni pravilnosti in moralni držbi, za katerega, tudi v politiki, ne veljajo nobena pravila 'fair play-a'. Tako ima laž zopet isto mesto, kot ga je imela v komunizmu.

Poslovanja v državni uradih, na vseh ravneh, so še vedno birokratska, tudi samovoljna, brez demokratičnega duha in čuta za enakopravnost pred zakonom. Človek si želi, da bi v slehernem uradu našel velik napis: "V Sloveniji ima oblast ljudstvo". Tako po duhu in črki nove slovenske ustave, nikakor pa ne v duhu zloglasnih 'ljudskih sodišč'.

V zvezi z državljanstvom izseljencev različni organi dajejo različne razlage, pojasnila in zahteve. Vložiš vlogo za državljanstvo, ker ne veš, ali si, ali nisi vpisan v državljanski imenik. Čez nekaj časa zveš, da moraš pooblastiti nekoga, ki ima stalno prebivališče v Sloveniji, da te v zadevi zastopa. Napišeš pooblastilo. Ne, ni veljavno, pooblastilo mora biti overovljeno. Pošlješ overovljeno pooblastilo pooblaščenecu, ki ga prinese v urad. Zopet ni prav. Pooblastilo bi moral poslati naravnost v urad, potem pa ne slišiš od nikogar več in čakaš na rešitev že skoraj celo leto. Tako rekoč, samo za vpogled v državljanski imenik.

Vložiš vlogo za registracijo novega društva. Zadeva se vleče. Čez nekaj mesecev te pokličejo in ti naročijo, da bi bilo potrebno spremeniti eno od predloženih pravil. Spremeniš pravilo in zopet čakaš. Zopet po nekaj mesecih te pokličejo in povedo, da takšne naloge kakršne si je zastavilo novo društvo, že opravlja, že obstoječa za to pooblaščenca organizacija, češ, ti kar umakni svojo vlogo. Človek bi zakričal, kje pa je svoboda združevanja, ki jo jamči nova ustava, oblast pa še vedno narekuje, kakšna naj bodo pravila novega društva in vztraja na monopolu organizacij ustanovljenih pod starim komunističnim režimom.

Takšno postopanje oblasti dokazuje, da osebje ali bolje stari kadri, ki so seveda "strokovno kvalificirani", v uradih še vedno poslujejo, kakor so poslovali v preteklosti in prav nič ne gledajo v bodočnost, da ne pojmujejo ustavnosti in demokratičnosti. Vodi jih duh starih komunističnih predpisov in drugih aktov ter metod iz časov, ko je imela partija absolutno oblast, država pa je bila partiji le sredstvo za njeno izvajanje. Ogromno teh predpisov in drugih aktov še vedno smatrajo za veljavne v polni meri, navkljub novi ustavi, in jih uveljavljajo pod geslom iz zadnjih let odkritega komunizma: "smo pravna država". Ne upoštevajo pa dejstva, da so vsi takšni predpisi in zakoni bili pisani z namenom, da vzdržujejo monopol komunistične partije in njeno diktaturo. Takšni predpisi in zakoni so v popolnem nasprotju z novo ustavo, ki je v veljavi od 28. decembra 1991.

15. člen ustave pravi: "Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave."

1. člen ustavnega zakona za izvedbo ustave republike Slovenije določa, da je možno začeti postopek za oceno ustavnosti predpisov in drugih splošnih aktov takoj, ko začne veljati ustava, če predpisi in drugi splošni akti posegajo v človekove pravice in temeljne svoboščine. Pravica združevanja je ena temeljnih svoboščin. Po novi ustavi mora danes Slovenija biti resnično pravna država v duhu ustavnosti in demokratičnosti.

V poročilu o "Srečanju v moji deželi" v Slovencu od 6. julija 1992 beremo: "Osnovno sporočilo Milana Kučana je bila, ob topli dobrodošlici in veselju nad vsem doseženem v Sloveniji, tudi misel, da pustimo preteklosti, da to postane in se naučimo tistega, kar je potrebno za srečno prihodnost Slovencev zdaj."

G. predsednik Kučan bi moral naslavljaliti govore s temo: pustimo preteklosti naj to postane in skrbimo za srečnejšo bodočnost, predvsem, v prvi vrsti, pripadnikom, dedičem in kadrom starega režima, ki so še vedno na položajih v državnih strukturah, v družbeni lastnini s samoupravljanjem, v diriganem gospodarstvu in komunalnem sistemu. Oni še vedno žive in snujejo v preteklosti in jo še vedno trdno objemajo. S tem, da so ovrgli bolj ali manj surove stare metode poslovanja, še niso preživeli preteklosti in se naučili za srečnejšo bodočnost.

Vzemimo za primer Cerkev. Cerkvi so sneli okove. Izpustili so jo iz ječe. Okovi in ječa so bili presurovi. Hočejo pa, da Cerkev ostane v "house arrest-u". Hočejo, da Cerkev ne prestopi meje, ki so ji jo zarisali v času odprtega komunizma. Surovost, grobost naj gre, omejitve pa morajo ostati. Poleg tega pa še razlagajo in učijo Cerkev njenega nauka in pričakujejo, da bo sama pripomogla k podobi, da ostaja v "house arrest-u" prostovoljno. Ali ne dokazuje takšna miselnost in javna drža na zakoreninjenost v preteklosti, ki seveda ne more postati - to, kar je?

Politični izseljenci smo ves čas svojega izseljenstva delali na programu za bodočnost Slovenije. Nismo živeli samo v preteklosti. Naš položaj nam je po svoji nuji obračal pogled v bodočnost. Naš cilj je bila svobodna, demokratična, gospodarsko uspešna in socialno urejena Slovenija in to že v časih najhujšega komunističnega totalitarizma, ko skoraj ni bilo izgledov za njegov konec. Ni nam treba pripovedovati, naj pozabimo preteklost, saj tudi naši mrtvi pričajo, da je Sloveniji treba lepše, pravičnejše bodočnosti. Slovenska bodočnost bo lepša, ko bo Slovenija postala resnično demokratična, odprta pravičnosti in resnicoljubnosti ter izkoreninila iz svojega življenja vse ostanke komunizma.

Dediče komunizma je strah preteklosti in bodočnosti. Njih preteklost je zločinska, bodočnost pa ni njihova. Silno težko je tudi izpustiti oblast iz rok. Zato se "učijo tistega, kar je potrebno za srečno prihodnost Slovencev zdaj" silno počasi in tiče v preteklosti.

Silno težko je verjeti v spreobrnjenje, če za to ni pravih dokazov v besedah in dejanjih. Spreobrnjenje zahteva močan značaj. Človek se pri opazovanju slovenskega javnega življenja zgrozi ob pomanjkanju značajnosti in ob pojavih zahrbnosti v javnem in političnem življenju. Temu pa se pridružujejo še druge značajne izkrivljenosti, kot so stremušstvo in obračanje plašča po vetru. Cankarjeva 'dolina šentflorijanska' še živi.

Še nekaj o obveščevalnih medijih. Velik del časnikarstva se lovi v senzacionalizmu, v podiranju in blatenju še tistih redkih pokončnih ljudi, kar jih je, v frazarjenju, v neporočanju, v izkrivljanju dejstev in enostranskem poročanju o dogodkih, v sofizmih vseh vrst. Velik del časnikarstva je bil seveda

dalje na strani 2

slovenska
DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates:
\$15.00 per year
\$ 1.50 single issue
Advertising: \$.45 per agata line1987-1988
Member of Multilingual Press
Association of OntarioMember of Canadian
Multilingual Press FederationOwned and published monthly by Slovenian National Federation of Canada
Lastnik in izdajatelj Slovenska Narodna Zveza v Kanadi
646 Euclid Ave., Toronto, Ontario M6G 2T5
Edited by Editorial Board
Urejuje konzorcij Slovenske Države

Zastopnika:

Martin Duh
Calle 105, # 4311
1653 Villa Ballester
ArgentinaLudvik Jamnik
79 Watson Avenue
Toronto, Ontario
M6S 4E2
Canada

TELEPHONE & FAX #: (416)-766-4848

Letna naročnina: Za Kanado in ZDA \$15.00, za Argentino in Brazilijo po dogovoru,
Anglija, Avstrija, Avstralija, Francija in druge države \$12.00 U.S. Po letalski pošti po
dogovoru.Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala
skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

KAM DOMOVINA GREŠ?

nadaljevanje s strani 1

prvi, ki je radevolje pozabil na preteklost, ponosno se trkajo na prsi, da niso obremenjeni, da nimajo travm. Zato pa znajo poiskati, in to hitro, današnje 'krivice' vsega, kar je napak. Preteklih petinštirideset let se ni nič zgodilo, kar bi doprineslo k današnjim stiskam in nezgodam, vsa krivda pada le na zadnji dve leti. Dobro vedo, kaj je 'strokovnost' in kdo je 'strokoven'. Pri vsem tem, da so radevolje pozabili na preteklost, pa doprinašajo k vzdrževanju preteklosti, zaradi tega ker nočejo o njej govoriti, jo analizirati in jo prikazati v njeni pravi podobi. Ne zanima jih pristransko ravnanje oblasti, ne zanima jih ustavnost zakonov in državnega poslovanja, ne zanimajo jih osnovne pravice in svoboščine, ne iščejo njih kršitev, ne zanima jih utrjevanje demokratičnosti na vseh ravneh. So pa seveda za svobodo vseh profanosti. Je to osvoboditev od preteklosti? Je to gledanje v srečnejšo bodočnost? Slovenska televizija se je za časa mojega obiska posvetila predvsem jugoslovanskemu danes, o slovenskih zadevah pa poročala, kot da bi bila italijanska ali pa avstrijska, ki so jim slovenske stvari postranska zadeva. So pa, hvala Bogu, izjeme.

"Hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti."

Leto 33. Slovenski dan - 33. po številu - praznujemo s ponosom in živo zavestjo politične zrelosti slovenskega naroda, v popolnoma novih okoliščinah.

Svečanemu ustavnemu aktu skupščine Republike Slovenije - 25. junija minulega leta - o naši državni samostojnosti in neodvisnosti, je sledila 10 dnevna vojna s končno zmago naših hrabrih teritorialcev, branilcev slovenske svobode. Sledili so meseci negotovosti, mučnega čakanja.

13. in 15. januarja letos smo doživeli prva mednarodna priznanja - mimogrede povedano, Ukrajina nas je priznala 12. decembra minulega leta, prav tako Baltijci, tem so sledila druga; 22. maja pa je bila Republika Slovenija že včlanjena v OZN - Organizacijo združenih narodov.

Vsi ti mednarodno pravni akti nam dajejo pravice in hkrati nalagajo dolžnosti. Svet nas bo sodil po našem konstruktivnem gledanju, zadržanju, predvsem pa delu.

Vsi ti dogodki so vse Slovence v matični domovini, zamejstvu in zdomstvu povezali v živo narodno enoto. Vendar smo Slovenci - zdomci - dolžni izkazovati dvojno ljubezen in spoštovanje:

- do rojstne domovine naših staršev, zdaj Republike Slovenije,

- ljubezen in spoštovanje naše, naših otrok, rojstne in že dolga desetletja tudi naših staršev, krušne domovine Kanade. Ti dve ljubezni moramo vsklajati tako, da bo v korist naši Republiki Sloveniji in naši domovini Kanadi. Analogno velja za vse Slovence - zdomce, kjerkoli že žive po svetu.

33. SLOVENSKI DAN

V NEDELJO 28. JUNIJA 1992
NA SLOVENSKEM LETOVIŠČU PRI BOLTONU

POSVEČEN

PRVI OBLETNICI NA JPOMEMBNEJŠEGA DNEVA V
ŽIVLJENJU SLOVENSKEGA NARODA

25. JUNIJA 1991

PROGLASITEV SLOVENSKE DRŽAVNE SAMOSTOJNOSTI
REPUBLIKE SLOVENIJE

....

SLAVNOSTNI GOVORNIK:

PREDSEDNIK - SLOVENSKE KRŠČANSKE DEMOKRATSKE STRANKE
BIVŠI PREDSEDNIK PRVE VLADE SUVERENE, MEDNARODNO PRIZNANE
REPUBLIKE SLOVENIJE : G. PROFESOR LOJZE PETERLE.NA OBISKU V KANADI GA BO SPREMELJALA TUDI NJEGOVA ŽENA
GOSPA PROFESOR BRANKA PETERLE.OBISKAL BO TUDI PRIMORSKO LETOVIŠČE - S. GREGORČIČ
IN PREKMURSKO VEČERNI ZVON

SLOVENSKO-KANADSKI SVET

Z OBISKA V SLOVENIJI

Takoj ob prestopu slovenske meje človek ugotovi, da je Slovenija postala slovenska in se končno iztrgala iz balkanskega objema. Poslovanje v slovenskem jeziku vzbuja prijeten občutek nekako, "zdajsem pa doma". V Ljubljani nisem opazil nobenih ozvezdanih okupatorskih uniform. Ljubljana je postala mirno mesto. Center mesta je spremenjen v promenado, kjer je avtomobilski promet zabranjen. Tukaj zdaj ob hladnem pivu posedajo ljudje in kramljajo. Vožnja po slovenskih cestah je podobna slalomu. Po hribih je polno lepih hiš okrašenih z rožami.

Gospodarsko stanje je precej težavno. Nezaposlenost je približno 12 procentna in življenjski standard je padel. Kljub vsemu pa so ljudje precej dobre volje, saj so se rešili balkanstva in boljše vizma. Povprečna plača je manj kot 300 dolarjev na mesec. Cene pa so na splošno iste ali pa višje kot v Kanadi. Naj navedem nekaj primerov: televizor najmanj \$ 600.00, fructal sokovi in marmelada \$ 2.10 (v Torontu \$ 1.39), Sharp žepni računalnik \$ 30.00 (v Torontu \$ 20.00), avtomobil od \$ 10,000.00 naprej, kosilo za dva \$ 20.00, pivo \$ 2.50.....

Na splošno ljudje ugodno živijo. To je vsaj slučaj, kjer sem se jaz gibal. Kako je to mogoče s povprečno plačo \$ 300.00 na mesec, mi je ostalo uganka.

Slovenija je izgubila trg. Zaradi tega so skoraj vsa podjetja v težavah. Z osvajanjem evropskega trga pa gre počasi. Poleg tega pa zakon o privatizaciji še ni bil sprejet.

Politična situacija je negotova. Volitve se bližajo in stranke so v ostrem prepiru. To je normalno za zapadno demokracijo, a v Sloveniji je to nekaj nenavadnega. Iz razgovorov, ki sem jih imel, bi povzel, da so najmočnejše stranke: krščansko-demokratska (L. Peterle), liberalna (V. Gros) in liberalno-demokratska, po domače "SKOJ-evska" (J. Drnovšek, L. Školč, I. Bavčar). Janez Drnovšek je precej izgubil na ugledu, ker je prišlo na dan, da je on podpisal

V nedeljo, 8. septembra je bilo vseslovensko romanje na Brezje, ki ga je priredila Slovenska ljudska stranka-Kmečka stranka. Somaševal je nadškof dr. Alojzij Suštar. Popoldne je bil kulturni program, na katerem sta govorila predsednik SLS, Marjan Podobnik in kandidat za predsednika Slovenije dr. Stanko Buser. Igral je ansamble Lojzeta Slaka.

33. SLOVENSKI DAN

LJUBLJANA, 25. JUNIJA 1991

Dan po Janezu Krstniku, - 25. junij 1991, - bo zapisan v zgodovino slovenskega naroda: nocoj je skupščina Republike Slovenije sprejela ustavni akt o samostojnosti in neodvisnosti. Ustava Socialistične Federativne Republike Jugoslavije na ozemlju naše republike ne velja več. Republika Slovenija prva priznava Republiko Hrvaško kot samostojno državo.

V deklaraciji o neodvisnosti je zapisano, da bo Republika Slovenija kot pravna in socialna država z zmogljivostmi okolja prilagojenim tržnim gospodarstvom spoštovala človekove pravice in državljanke svoboščine, posebne pravice avtohtonih narodnih skupnosti, evropske dosežke demokracije, nedotakljivost lastnine ter svobodo delovanja gibanj in ustanov civilne družbe.

OTVORITEV

HIMNI:
Kanadska - pojo "Fantje na vasi" pevovodja g. Nace Krizman
Slovenska - pojeta oba cerkvena zbora, pevovodja g. Jože Oražen

UVODNE MISLI - ga. Marta Jamnik-Souse

PREDSTAVITEV GOSTOV in njihove besede

POZDRAVNI NAGOVORI:
dr. Peter Klopčič, predsednik "Slovensko-Kanadskega Sveta"
g. Jože Slobodnik, predsednik "Kanadske-Slovenske Zbornice"
g. dr. Zlatko Verbič, pooblaščen predstavnik slovenskega zunanjega
ministra in kontaktna oseba Republike Slovenije
dr. France Habjan, predsednik "Kanadsko-Slovenskega Kongresa"

SPOMIN NA 25. JUNIJ 1991 - ga. Mil Kuz

NOVA VAŠKA POLKA in Z VESELO POLKO NAPREJ
Izvajajo "MLADI GLAS", plesno skupino vodi ga. Nevenka Stajen-SlavinecMATI DOMOVINA, BOG (Ludvik Ceglar)
deklamira učenska 2. razreda slovenske šole Adriana Jamnik-Souse

PREDSTAVITEV SLAVNOSTNEGA GOVORNIKA - dr. Peter Klopčič

GOVORNIK DNEVA -
g. profesor Lojze Peterle, predsednik "Slovenske krščanske demokratske
stranke"SLOVENSKA ZEMLJA (J. Aljot) in TRIGLAV (J. Fleitman)
pojeta oba cerkvena zbora, pevovodja g. Jože OraženKAM (Fr. Prešeren) in SLOVENIJA V SVETU (dr. M. Kremžar -
ugledil g. prof. Jože Osena) pojo FANTJE NA VASI, pevovodja g. Nace
KrizmanDOMOVINA (S. Jenko) solospjev Blaž Potočnik, spremljava g. inž. Cini
Pleško

ZAKLJUČNE BESEDE

SLOVENSKO-KANADSKI SVET

Programska povezava: ga. Marta Jamnik-Souse

POZDRAVNI NAGOVOR
dr. Petra Klopčiča, predsednika
SLOVENSKO-KANADSKEGA SVETAGa. in g. Peterle, gospodje duhovniki, Mr. Jesse Flis, gostje iz
Amerike, dragi rojakilNajprej vas v imenu SLOVENSKO-KANADSKEGA SVETA
najpriserčneje pozdravljam.Danes praznujemo 33. SLOVENSKI DAN. Vse Slovenske dneve
smo posvetili enemu ali drugemu dogodku ali namenu. Leto 33. Slovenski dan je posvečen prvi obletnici proklamacije slovenske
suverenosti. Jaz bi dodal še en drug pogled. Danes naj bo dan
slovenskega veselja.Ko smo pred 33. leti začeli s Slovenskimi dnevi, smo imeli
razne želje, bolj točno povedano, sanje za Slovenski narod. Želeli
in delali smo, da bi bil Slovenski narod svoboden, suveren,
demokratičen, poln vitalnosti in še, in še... Čisto prtajeno, da ne
bi ljudje rekli, da smo otroško naivni, romantični, smo si želeli,
da bi imeli lastno slovensko vojsko in naj bi bila zmagovita. Vse
to se je izpolnilo: Slovenija je suverena, Slovenija je
demokratična, Slovenska vojska obstoja in je bila zmagovita.Naše sanje so se uresničile. Zato je danes dan praznovanja in
veselja.Naša radost je pa še toliko večja, ker sta nas počastila s svojim
obiskom gospa in gospod Peterle. Priserčno pozdravljen!Pri vsem našem veselju je nekaj trde realnosti. Spomnimo se
vsaj nekaterih pokojnih Slovencev, ki so veliko pripomogli, da je
33 Slovenskih dni lepo uspelo: Janez Muhič, Viktor Antolin,
Vladimir Mauko, Lojze Ambrožič, starejši, Peter Markež, starejši,
Otmar Mauser in še veliko drugih. Spomnimo se tudi 19 mrtvih
in 182 ranjenih Slovencev v desetdnevni vojni lansko leto. Eden
najbolj junaških Slovencev, ki so padli, je bil Peter Petrič,
pripadnik gorenjske Teritorialne obrambe. Padel je na Brniku.
Veem večna slava!Dr. P. Klopčič predstavlja
SLAVNOSTNEGA GOVORNIKA
prof. L. Peterleta, predsednika
SKDS.

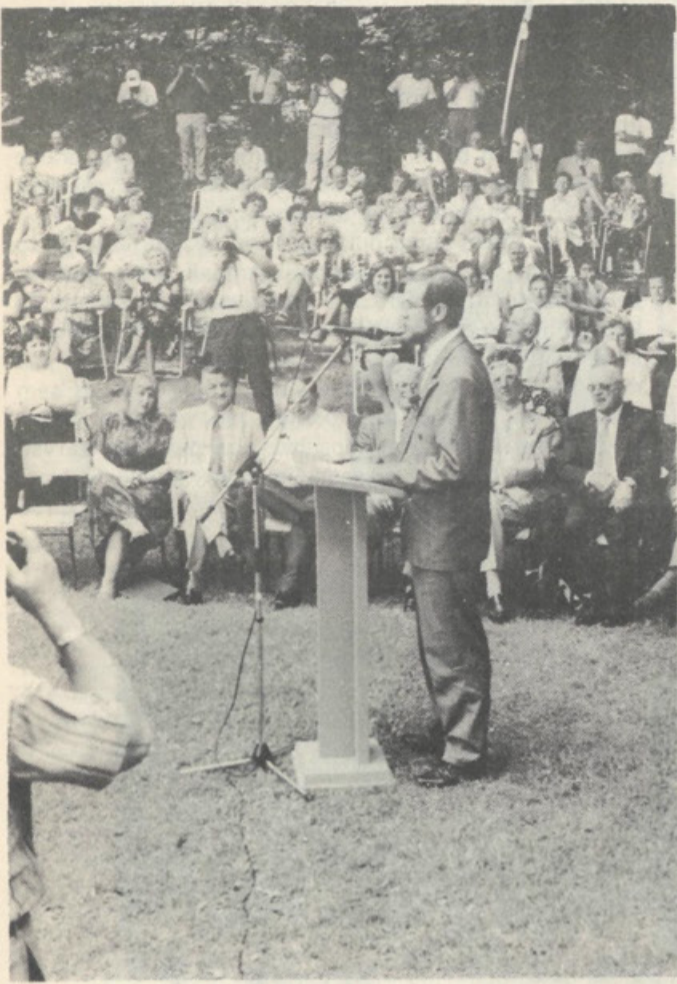
Spoštovani gostje, dragi rojakil

Takoj po končani 2. svetovni vojni smo včasih mislili, da je Bog
zapustil Slovenski narod. To so bili težki časi in velike
preizkušnje. Toda prišli so še težji časi, še večje možne
tragedije. Mi se tega niti dobro ne zavedamo. Če bi bilo pred
enim letom, nekaj odločitev narejeno zmotno, strahopetno ali ob
napačnem času, pa bi se lahko zgodilo, da bi bila Slovenija
danes v istem položaju, kot je Bosna in Hercegovina. Zahvaliti se
moramo Bogu, da Slovenskega naroda v teh odločilnih momentih
ni zapustil.Štejem si v veliko čast, da pozdravljam tu med nami
predsednika Slovenskih krščanskih demokratov, prvega
predsednika suverene in demokratične Slovenije, pod katerim
vodstvom je bila Slovenija mednarodno priznana.Štejem si v čast, da pozdravljam Slovenca, ki je že zgodovinska
osebnost.

Gospod Lojze Peterle, Bog vas živi!

P
R
O
G
R
A
M

33. SLOVENSKI DAN

On our 125th Birthday, we're on top of the world.

The Human Development Report (1992) ranks
Canada No. 1 in the world for quality of life.

Published by the United Nations Development Programme, the report is based on
the life expectancy, education levels and purchasing power in 160 countries.

Canada

125 years to celebrate

SPOŠTOVANI GOSTJE, DRAGI ROJAKI!

Mnogi so žrtvovali življenja že v preteklosti, da imamo svojo lastno državo. Dolžni smo vsem našim zahvalo in naše trajno spoštovanje. Posebej bi se rad ob tej priliki zahvalil vam dragi rojaki za prispevek, ki ste ga dali za to, da lahko danes praznujemo. Spominjam se dni ob letu nazaj, ko ste telefonirali ali protestirali, zahtevali, pisali, molili ali kakorkoli izražali svojo solidarnost na viden ali neviden način. Vse to nas je opogumljalo, nam je dajalo korajžo, da smo zdržali v tistih dneh, ko smo živeli zgodovino na izredno gost način. Moram reči, da bi rabil več nezaupnic zapovrstjo, da bi malo bolj premislil, kako se je godilo, ker za samo refleksijo takrat ni bilo nobenega časa in ga še zdaj primanjkuje.

Ampak so tudi nezaupnice v svetu. Po dveh nezaupnih juriših sem danes med vami sledeč povabilu, ki ste ga dali na Slovenskem dnevu v Clevelandu, in sem izredno vesel in počaščen, da sem lahko v vaši družbi, kakor tudi moja žena Branka in da skupaj praznujemo. Če bi te uspele nezaupnice ne bilo, se verjetno tukaj še danes ne bi videli, ker bi moral kaj drugega delati in biti doma. Tako sem pa res vesel, da imamo nekaj sproščenih dni. Tako nam ne preostane drugega, kot da danes zapojemo, zaplešemo, si kaj povemo, skratka, da praznujemo. Takih praznikov slovenski narod še ni praznoval.

Moram reči, da je takrat zgledalo, in še marsikomu se je zdelo, da je naš boj nemogoč, da je sanjski, da nima izgledov. Vendar smo mi že takrat, ko smo z Majniško deklaracijo postavili za cilj tudi slovensko samostojnost, že od takrat smo delali, da se ta slovenski sen uresniči. In takrat, ko so nekateri, ali ko smo nekateri bolj praznično obhajali proglastev slovenske neodvisnosti, so fantje, ki smo jih mobilizirali že prej, odšli na položaje. Mi smo ves čas delali, da bi po mirni poti prišli do svobode, do demokracije, do našega položaja v družbi narodov in držav sveta. Ponujali smo pogovore, ponujali smo politične koncepte, skupaj s Hrvati smo ponujali konfederacijo. Skratka, želeli smo priti do našega cilja po mirni poti. Nekaj dni pred proglastitvijo neodvisnosti, datum za to je bil znan pol leta prej, smo se pogovarjali takrat še s predsednikom jugoslovanske vlade, g. Markovičem. Bil je nepopustljiv. Mislil, da se ni zavedal, kam gre s svojo nepopustljivostjo. Predpostavljam, da se danes zaveda, kako je zavajal takrat svet od Amerike do Evrope govoreč, da potrebuje samo nekaj tankov in nekaj ur in bo discipliniral Slovence in da bo spet vse v redu.

Naša sreča je bila v tem, da so nas podcenjevali. Niso računali, da smo bili pripravljeni tudi s krvjo braniti svojo svobodo, svoja načela. In tudi po zaslugi tega podcenjevanja smo prišli tako skozi, kakor smo. Niso računali, da se bomo branili. Tudi nekateri naši prijatelji ne. Vendar smo se postavili, kakor je treba: s hladno glavo, z jasnimi koncepti, z jasno obrambno politiko in iz dneva v dan z več političnimi prijatelji; tudi tukaj v Kanadi, ki je bila ena od držav, ki je najboljše razumela, za kaj gre in kaj hočemo. In zato smo ji hvaležni.

Nemogoče je postalo mogoče in prof. Trstenjak, psiholog svetovnega slovesa, moj prijatelj, je napisal

knjigo, ki je izšla lansko leto, v kateri govori o slovenskem značaju. Sedaj pa piše dopolnitev te knjige, ker mu je neka poteza v slovenskem značaju manjkala. Manjkalo mu je borbenosti, manjkalo mu je samozavesti, je rekel. Zdaj je treba to knjigo na novo napisati. No, jaz sem vesel tega dodatnega poglavja, te nove verzije. Ta knjiga bo izšla v novi verziji: slovenski narod je dozorel v 14 dneh. Da so se pa tisti sadovi poznali, je pa bilo treba prej resno delati, zelo konspirativno, zelo natančno. In treba je bilo dokazati, da smo čeprav maloštevilni, odločni in narodno zaveden narod. Danes je Slovenija prepoznavna na svetovnem zemljevidu, naj gre za geografijo, politiko, kulturo ali naj gre za kaj drugega.

In kar bi rad posebej poudaril v zvezi s temi našimi dejanji pred enim letom, je dejstvo, ki ga nismo poznali v drugih vojnah, zlasti ne v predzadnji vojni na Slovenskem, ko je šlo za slovensko usodo. To pot, pravijo tisti, ki se bolje razumejo na zgodovino kot jaz, da je bil slovenski narod prvič enoten. Moram reči, da je to zame ključno spoznanje, ki je ključno dejstvo, ne samo ključna izkušnja iz te vojne. Ker če bi v tej vojni šli ne samo narodno osvobodilni boj, ampak zraven še kako obravnavanje za kakšno nepotrebno razdeljenost, potem sem prepričan, da bi do takih uspehov ne prišli ali vsaj ne za tako ceno.

In ves čas kot politik, kot Slovenec, kot kristjan in kot državljani sveta, upam, da nas bo ta enotnost združevala glede temeljnih političnih ciljev in da bomo v slovenski politični prihodnosti dosegali, kar moramo doseči. Zdaj imamo državo, zdaj smo priznani. Smo člani organizacije Združenih narodov in še vrste drugih organizacij. Vendar to so neke vrste okviri, so formalnosti, so zelo potrebne, ki pa potrebujejo še vsebino.

Mi moramo sedaj uveljaviti slovensko državnost. Uveljaviti se moramo tudi kot gospodarski subjekt, uveljaviti se moramo kot politični subjekt, ki ima svoj koncept o bodočem razvoju Evrope, o odnosih na svetu, o severu in jugu in še o kom. Mi smo gotovo tisti narod, ki bo moral zastopati prednost kakovostnega načela pred količinskimi, ki bo dajal prednost kvaliteti pred kvantiteto. Svet se bo bolj razvijal k onemu prvemu. Mi imamo, in moramo, še veliko narediti. Ni veliko časa za praznovanja, ni veliko časa za dopuste. Mi moramo utrditi našo demokracijo.

Mi imamo še vedno socialistični parlament, v katerem manjšina še vedno diktira večini. Mi imamo še vedno vlado po starem modelu. Mi imamo še vedno socialistično, družbeno, torej nikogaršno lastnino. Nismo uspeli privatizirati te lastnine. Zato potrebujemo očitno nov parlament. Marsikaj nam še manjka. Z marsičem nismo zadovoljni. Tudi niso še urejeni vsi odnosi preteklosti.

Sprava je proces, ki teče v srcih še vedno naprej in mora teči. Ne da se ji zapovedati, ne more priti z

odlokom. **Pride pa lahko le v odprtih srcih.** Veliko imamo in moramo še narediti. Vendar imamo bistveno najrazličnejša izhodišča.

Najpomembnejše se mi ne zdi to, da smo sedaj z vseh koncev priznani, da smo prepoznavni del svetovnega zemljevida. **Bistveno je to, da imamo Slovenci doma in po svetu novo samozavest.** Bili so časi, ko se je bilo Slovincu po svetu ali pa v zamejstvu, takoj za našimi mejami, težko istovetiti ali identificirati s Slovenijo. Saj poleg jezika in kulture skoraj ni bilo področja, s katerim bi se Slovenec zunaj identificiral. Z demokracijo se ni mogel, s političnim sistemom se ni mogel. In še kaj drugega bi se dalo naštet.

Danes pa, kot pravi marsikdo v Sloveniji, je biti Slovenec moderno, več kot moderno, je zanimivo, ustvarjalno, je lahko navdušujoče, lahko motivira. In danes srečujem, kamorkoli pridem, vesele obraze Slovencev, ki so končno veseli, da so Slovenci. Nič več Jugoslovani, kamor so jih umetno tlačili v preteklosti. Sedaj so predstavniki nekega naroda, ki se je odločil za demokracijo. Je narod, ki ima identiteto, ima svojo kulturo, svoje institucije; narod, ki je tudi s krvjo plačal te svoje politične in človeške visoke cilje. Jaz sem tega zelo vesel. Vese sem tega, kar se je dogajalo v tisti težkih dneh, ko so, recimo, v Chicago ležali po cestah in demonstrirali, ko so zasuli Belo hišo v Združenih državah Amerike s toliko pošte in telefonskimi klici, ko so mi tam povedali, da take kampanje ta hiša še ni nikoli doživela; ko so v Buenos Airesu demonstrirali za slovensko svobodo skupaj s Hrvati itd.

To je bilo neko oživljenje, nekaj spričo česar lahko kralj Matjaž spet zaspi in to je bilo nekaj posebnega, kot sami veste. In to nas na nov način povezuje, da bomo lažje presegli tisto, kar nas je delilo prej v preteklosti. Vem, da je v teh časih marsikdo že na novo oživel.

V Združenih državah Amerike sem srečal že tretjo in četrto generacijo, ki niso znali besede slovenske razen klobase in polke. In ti se zdaj spet učijo slovensko. Prihajajo v Slovenijo, imajo veselje z jezikom, srečujejo tam svoje prednike, spoznavajo neko deželo, ki se sicer menja paisažno na 30 km, ne na 300 kakor tukaj in zato so zelo veseli tega koncentrata lepote sredi Evrope.

Včasih kdo pravi: vi morate po enega notri spuščati, ne celih mas in mora biti vesel tisti, ki v Slovenijo pride. Da ne bom zašel v kakšno turistično propagando, toliko bi le rekel: v Sloveniji bomo šli na kakovost tudi pri turizmu, bomo šli od teh gromozanskih hotelov v bolj človeško merilo, v manjše penzije. Pomagali bomo kmetu, da bo uredil turistične sobe, da bomo tako razvili drugi turistični koncept. Pravim, marsikaj nam še manjka. Manjkajo nam vse demokratične institucije, manjka nam privatizacija kot

dalje na strani 4

33. SLOVENSKI DAN

nadaljevanje s strani 3

temelj, da bomo lahko razvili tržno gospodarstvo, manjka nam še veliko resnice o preteklosti, manjka pravičnosti, pa vendar se začnemo. Resnice je čedalje več, resnica brez volje po maščevanju.

Čedalje več ljudi dobiva nazaj svoje imetje. Komisije za denacionalizacije po občinah delajo. Vem, da niste zadovoljni s tem, kako včasih koga obravnavajo glede državljanstva in upravičena so mnenja tistih, ki pravijo, da je tujerodnemu lažje dobiti pri nas državljanstvo kot človeku, ki je Slovenec po krvi in po zavesti. Tudi v tem smislu prihaja do sprememb. Zakon se bo spremenil in bo lažje do tega priti.

Ne bodo imeli ljudje težav s častjo. Tisti, ki so bili izbrisani na silo iz državljanstva, ne bo jim treba prositi za to, ampak se bo treba samo prijaviti. Tako računam, da bo zakon kmalu sprejet. Ne poznamo več izdajalcev, ne poznamo politične emigracije, ne maramo poznati sovražnikov, čeprav si nekateri vendar izmišljajo spet nove po starih modelih. Tega je bilo dosti.

Nam je za to, da bi povezali vse ustvarjalne slovenske sile, ne glede na to, ali znajo še popolnoma slovensko ali ne; vse tiste, ki imajo interes, ki imajo voljo, ki imajo srce, da bi prispevali, da Slovenija po svetu živi. Vsi ti morajo imeti priliko, da se bodo izrazili, da bodo pomagali, da bomo poslej živeli drugače, brez obremenitev preteklosti, ki nas na nek način še vedno določajo.

Vem, da marsikje tudi naša občestva po svetu kljuje kakšen dvom ali kakšni napačni koraki. Smo pač zelo različni ljudje. Ampak mislim, da je to, kar smo skupaj dosegli, da je bilo to, kar smo dosegli v Sloveniji, dosežek vseh nas, tudi Slovenske države, ki izhaja v Kanadi, ljudi katerih trpljenje je mogoče zgledalo nesmiselno.

Mislim, da nam ni treba veliko, da bi živeli drugače. Treba nam je malo pozornosti, malo občutljivosti tudi do napak drugega, tudi do političnih preso. Bodimo pač različni, ampak enotni v tistem, v čemer moramo biti enotni. In tako sem prepričan, da bomo Slovenijo potrdili kot evropski, kot svetovni pojem. In zelo bodo potrebne združene sile, da bomo v pospešenem vstopanju v Evropo ohranili svojo identiteto, ne samo kulturno, jezikovno, tudi gospodarsko in še kako drugo.

Mi smo sedaj pred drugo etapo izredno zahtevnega dela, pred vstopanjem v evropsko integracijo. In tukaj se moramo seveda zelo resno zamisliti, resno preštudirati zadeve, pripraviti strokovne koncepte, pripraviti gospodarske in se tako tej integraciji pridružiti. Nikakor ne mislimo iti v Evropo tako, da bi se odpovedali bistvenim vrednotam. Mi hočemo ostati razpoznavni, jasni, razvidni in vemo, da imamo pri tem številne prijatelje v Evropi. Evropa se ne more združevati po količinskem principu, ampak mora ohranjati vse kvantitete, naj bodo količinsko velike ali pa majhne.

POGLEDI IN PRESOJA

NOTRANJA POLITIKA

Nova vlada, ki sestoji skoraj v celoti iz bivših levičarskih, komunističnih osebnosti, vlada previdno. Skušna ohraniti vtis demokratične sredine. Ta trenutna, delna kamuflača pa seveda ne prepriča poznavalcev slovenske politične scene, še najmanj prepriča Zpad. Ta molči in si misli svoje. Ko gre in bo šlo za investicije, mednarodna posojila, podpore, prestiž, bo pa Slovenija v takem političnem okviru potegnila kratko.

NOMENKLATURA, OZNA

V. Blažič in drugi so napisali, da bi ta morala biti izločena iz oblasti. Logika je jasna. Kaj nam morejo dati tisti, ki so bili na čelu največje gospodarske, politične, civilizacijske polomije našega naroda. Kaj nam morejo dati ti možje danes, če v 40 in več letih niso nudili drugega kot vsestranko revščino. Bolj intenzivna je akcija nekih parlamentarcev, da morajo biti izključeni iz politike vsi, ki so bili povezani z OZNO, UDV. Akcija je toliko resna, da se je Kučan branil, da je on samo prejemal poročila OZNE, ni pa sodeloval. Ta izgovor bi bil enak Stalinovemu, ako bi on rekel isto. Dejstvo je, da sta Kučan in Stalin odločala in vedela. Neki komentatorji pri Delu skušajo braniti to "sodelovanje, da je to v vseh, tudi demokratičnih državah običajno. Izgleda, da ti gospodje nočejo videti razliko v OZNI, ki je masovno kršila človekove pravice, mučila in pobijala, od tajnih služb Zapada, kjer so vse človekove pravice spoštovane. Vlada z bivšo nomenklaturo, sodelavci ali celo 'oznašči' v samem vrhu, bi napravili veliko uslugo narodu, ako bi te elemente odstranila. Pomislimo na škodo, ki jo je Waldheim napravil Avstriji. Prej ali slej bo tujina pokazala na take slovenske Waldheime. Ta je bil mala riba v primerjavi z grehi nekih naših oblastnikov. Pomislimo, kako se izpostavlja, v možno sramoto celega naroda, eden najvišjih slovenskih parlamentarcev, ko hodi na Dunaj k Walheimu, v Celovec, kjer je bil maja 1945 v vrhu OZNE in zdaj v parlamentu samem, ko vsi vedo, da ga je 'biskal' kot častnik OZNE.

MEDALJE

Popolnoma v skladu 'starih' dobrih časov nova levičarska vlada deli medalje najbolj zaslužnim za samostojno Slovenijo. Podeljeno je bilo 7 medalj, razen Peterleta so vsi nagradniki iz bivše nomenklature, med njimi Kučan in dr. J. Drnovšek, za katerega je znano, da teh zaslug enostavno ni imel, nasprotno. Začuda, bivši OFarji in partizani še niso pristavili svojega lončka, češ, da so oni to 'hoteli' že pred 50 leti. Brez medalje so ostali Stražarji (Dr. L. Ehrlich), ki so zagovarjali idejo samostojne Slovenije že

Rad bi še to rekel: te nove etape seveda ne bomo dosegli, če ne bomo uspeli razviti naše demokracije, če ne bodo prišle do izraza vse ustvarjalne sile. Zato je treba razviti vso potrebno infrastrukturo. Stranke, ki so danes v opoziciji, imajo seveda veliko težji položaj kot stranka, ki je nekaj vladala. Namreč tovariši in gospodje so se ob izstopu od oblasti spravili na gospodarske, posebej na finačne pozicije. Ima seveda ta nova opozicija zelo močne položaje, zelo velik vpliv. Mi pa moramo še naprej začeti iz nule.

Vendar se stvari lepo razvijajo. Gospod Žmaucar, predstavnik Slovenca, vam je že nekaj povedal. Ni povedal tega, da je ob letu, ko smo začeli s Slovincem, sedaj 30.000 naročnikov oziroma prodanih izvodov, da gre časopis naprej, se lepo razvija, vendar se še ne pokriva. Bil bi pa nepogrešljiv za nadaljnjo demokratizacijo na Slovenskem. Saj je to edini dnevnik, ki je nastal po 50 letih enoumnja, na medijskem področju, tako rekoč edini dnevnik, ki lahko prispeva k pluralizaciji slovenskega političnega in duhovnega prostora. Tako bi vas res rad nagovoril k pozornosti do tega otroka slovenske demokratizacije. Priporočam vam ga v podporo, tako da

bomo lahko šli naprej k novim uspehom.

Dovolite, dragi rojaki, da se ob koncu poleg zahvale vam za vašo podporo, za vso solidarnost, še posebej zahvalim g. Jessu Flisu kot zastopniku kanadskih oblasti za vso pozornost, ki smo jo bili deležni s strani te demokratične države, vse podpore v boju za našo neodvisnost. Kanada je bila tudi med prvimi, ki nas je priznala. To se je lahko zgodilo samo na podlagi globokega razumevanja demokratičnih pravil in pravic narodov, oziroma pravic človeka. Jaz bi mu rad ob tej priliki predal povsem simbolično zadevo, to je: slovenska zastava.

Torej jaz imam nerad dolge govore. Mislim, da je bil to eden najdaljših mojih nastopov. Ampak redko pridem, sem malo več povedal. Zelo bom vesel, če se bomo še kdaj videli. Ne bom mogel vsem ustreči glede pogovora ali naročil. Moram iti še na dve pristavi danes, ampak računam, da se bomo še kaj videli. Za 1/3 od vas sem slišal, da pridete v kratkem domov, tako se bomo še tam srečali. Še enkrat, prav lepa hvala za povabilo, za vse prijazne in pozorne besede in bom sklenil s tem: Praznujmo lepo naprej in naj živi SVOBODNA SLOVENIJA!

Del zborovalcev s častnimi gosti.

Zaključne besede:

Zaključujem današnje zborovanje, zahvaljujem se vsem udeležencem, našim kanadskim prijateljem, med njimi zlasti Jesse Flisu, M.P. Parkdale - High Park, posebno se zahvaljujem predsedniku Slovenske krščanske demokratske stranke, g. Lojzetu Peterletu in njegovim soprogam, gospe Branki.

Upam, da izražam željo nas vseh, da bi nas Slovenski dnevi, tudi v bodoče povezovali v živo narodno skupnost, ki z neomajno vero v Boga, s trdnim upanjem zre v pravičnejšo bodočnost, v kateri bosta osebna in narodna svoboda urejali slovensko narodno in državno življenje.

V imenu slovenske očetnjave

Vsem Slovincem, doma in po svetu, vsem našim prednikom, od Karantanije sem, in znanem v pomnenje: SAMOSTOJNA SLOVENIJA v rožniku, v Gospodovem letu 1991

SLOVENSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA

646 Euclid Ave., Toronto M6G 2T5
Tel: (416) 532-4746 Fax: (416) 532-5134
747 Browns Line, Toronto Tel: (416) 252-6527
John E. Krek's Slovenian (Toronto) Credit Union

OFFICE HOURS

Monday	10 a.m.	-	4 p.m.
Tuesday	10 a.m.	-	8 p.m.
Wednesday	10 a.m.	-	4 p.m.
Thursday	10 a.m.	-	8 p.m.
Friday	10 a.m.	-	8 p.m.
Saturday	10 a.m.	-	1 p.m.

NEW TORONTO

Tuesday	1 p.m.	-	8 p.m.
Thursday	12 p.m.	-	8 p.m.
Friday	11 a.m.	-	8 p.m.
Saturday	9 a.m.	-	12 noon

BITI ČLAN HRANILNICE - JE V KORIST TEBI IN V POMOČ PRIJATELJU!

KPS-OF-PARTIZANI

V povojnih letih niso dovolili zamejcem lastnih demokratičnih političnih organizacij. Prisilili so jih v OF ali slične frontne organizacije. Šlo je tako daleč, da so jim 'svetovali' voliti avstrijske in italijanske komuniste. V tej dobi smo izgubili do štiri petine zavednih Slovincem na Koroškem, malo manj na Primorskem. Sedaj so na vrsti izseljenci. Odklon matične Slovenije, slovenske vlade, Predsedstva do izseljencev predstavlja nevarnost, da bodo izginili. Namesto povratka, investiranja, intenzivne povezave, ki bi ohranilo slovensko zavest in koristila vsem, se bodo vse manj in manj upirali asimilaciji. Škoda.

STRANKE V TUJINI.

Vidni so premiki. SKD se je formalno združila z eksilno SLS. SLS -KZ ima zastopnike v Nemčiji (Dvorak). LS (Kranj) snuje odbore v Argentini, Kanadi in drugod.

Dr. Peter Urbanc

PODEL NAPAD ENOUMJA NESMISELNO OPRAVIČEVANJE

DOBESEDNO

Minister za Slovence po svetu dr. Janko Prunk o zdravitvi zdomske SLS s SKD: »Ti, ki so se jim pridružili zdaj, so zagrizeni desničarji in kolaboracionisti, ki nimajo nobene moralne pravice, da nam pridigajo. Samo zaradi dejstva, da so bili antikomunisti, ne morejo imeti nobenih posebnih pravic. Pogrejte, zanje je bil celo Edvard Kocbek največji fakir, o njem ne marajo nič slišati, ker se je spetal s komunisti, z Osvobodilno fronto. Takšen način razmišljanja je desničarstvo iz prve polovice tega stoletja. Upam, da jim bo mlada generacija krščanskih demokratov, ki nima z drugo sve-

toвно vojno nič skupnega, povedala: vas je čas povozil, stvari, ki ste jih vi v Argentini gojili 45 let, ni več.»

Dr. Janko Prunk

Nesmiselno in otročje opravičevanje dokazuje, da g. Minister dr. Janko Prunk, ni primeren za visok položaj!

Delo, 6. junija
Upoštevali bomo evropske norme
V svojem intervjuju z Romano Döbner-Seruga (objavljenem v sobotni prilogi Dela) sem v prvih dneh na svoji novi funkciji med drugim izjavil, da so slovenski izseljenci (člani SLS), ki so se pridružili Krščansko demokratični stranki, zagrizeni desničarji in kolaboracionisti, ki nimajo pravice deliti političnih nasvetov Slovincem v domovini. Ta izjava je bila plod moje napačne informiranosti. Povzročila je upravičeno ogorčenost in prizadetost med delom Slovencev. Za to bi se jim želel najiskrenejše opravičiti, kajti evropska norma, na katero se sklicujem, je tudi priznanje napak in popravilo.

Medtem sem bil izčrpan in bolj objektivno informiran in vem, da so Slovinci, ki so se po vojni pred komunistom umaknili iz domovine, ostali zvesti slovenstvu, ga v svojih novih domovinah (Argentini, ZDA, Kanadi, Avstraliji in nekaterih evropskih državah) ohranjali, razvijali in mnogo pripomogli k njegovi afirmaciji. S tem pa so mogli veliko storiti tudi v boju za priznanje neodvisne Republike Slovenije. Zaradi tega zaslužijo vse naše priznanje, razumevanje in hvaležnosti. Kot minister za Slovence po svetu bom storil vse, kar je v moji moči, da jim bodo vrnjene vse državljanske pravice (kolikor so jim bile odvzete) in da bodo lahko dostojno in mirno živeli in delali v svoji prvotni domovini Republiki Sloveniji.

Gleden njihove vključitve v Krščansko demokratično stranko in na vodilne funkcije, v njej pa bo odločala Krščansko demokratična stranka sama in svoji presoji.

Dr. Janko Prunk, minister za Slovence po svetu in narodnosti v Sloveniji

HONECKER ZA ZAPAH
ŽIVKOV KAZNOVAN, sedem LET ZAPORA
MAČEK, RIBIČIČ ET CONSORTES
ŠE VEDNO NA SVOBODI?

Slovenian-American Council

Slovenski Ameriški Svet

503 East 200 Street
Cleveland, Ohio 44119

Tel.: (216) 486-8862 Fax.: (216) 531-8355

SLOVENIAN-AMERICAN COUNCIL
SLOVENSKI AMERIŠKI SVET
EXECUTIVE COMMITTEE

Cleveland, Ohio 11. avgusta 1992

President:
Dr. Mate Roesmann

First vice president:
Rudi Kolarič

Vice presidents:
Dr. Joseph Bernik
(Chicago)
Prof. Vinko Lipovec
Dr. Ciri Meječ
(Washington, D.C.)

Secretary:
Anton Oblak

Assistants to Secretary:
John T. Nemeč
Branke Pogotnik

Treasurer:
Stane Kuhar

Finance Members:
John Hočevar
Peter Osenar

Recording Secretary:
Lojze Bajc

Publicity / Information:
Dr. Milan Pavlovič
James V. Debevec

Sub-committee members:
Rev. Joseph Božnar
Maruše Pogotnik
Frank Šega
Frank Urškar
Tončka Urškar

Spoštovani gospod dr. Janez Drnovšek
Predsednik Izvršnega Sveta R. Slovenije
Prešernova 8
61000 Ljubljana
Slovenija
Evropa

Spoštovani gospod predsednik!

Slovenski ameriški svet, s sedežem v Clevelandu, predstavlja v velikem ameriškem prostoru največji del slovenske politične in podobno misleče emigracije. To so tisti Slovinci, ki so bili rojeni v Sloveniji in so po svojem rojstvu slovenski državljani. Še vedno mislijo in čutijo kot Slovinci in so živ del slovenskega naroda. Prav zato je Slovenski ameriški svet mogel tako odločno, dosledno in z vsemi svojimi zvezami podpreti slovensko državo v njenem boju za samostojnost in mednarodno priznanje.

Poudarjamo, da se smatramo za subjekt in ne objekt v demokratičnem procesu oblikovanja nove slovenske družbe.

Slovenski ameriški svet smatra, da ni pravično in ni v skladu z duhom slovenske ustave, da bi nova demokratična oblast, pa naj si bo katerakoli njena veja, izvršna, sodna ali zakonodajna, bila pristranska do katerekoli dela slovenskih državljanov. Toda to se dogaja. Tako skrajno pristranost je pokazal g. dr. Janko Prunk in zato smatramo, da ni primeren za ministra za Slovence po svetu.

Napovedani obisk g. dr. Prunka v Kanadi in ZDA nas je tudi izzval, da poudarimo svoja stališča naravnost vladi Republike Slovenije in o tem obvestimo

-2-

tudi slovensko javnost v domovini in po svetu.

1. Osebam slovenskega rodu, rojenim v Sloveniji, naj se brezpogojno prizna slovensko državljanstvo in brez slehernih birokratskih zavlačevanj omogoči ponoven vpis v državljanski imenik.

2. Vlada mora omogočiti svem slovenskim izseljenskim skupnostim sodelovanje pri formuliranju delovnih in poslovnih načrtov za Slovence po svetu.

Vlada naj se posvetuje z vsemi izseljenskimi skupnostmi v vsaki državi pred imenovanjem tamkajšnjih slovenskih predstavnikov, katerih službe zadevajo interese slovenskih izseljencev.

Slovenski ameriški svet smatra, da je monopolni položaj Slovenske izseljenske matice zapustina komunističnega

režima. Zato njen nadaljni obstoj in njeno redno subvencioniranje od strani države ni v skladu z novo demokratično usmeritvijo slovenske družbe in z mogočo izseljensko politiko, ki jo izvajajo druge evropske države.

3. Slovenski ameriški svet zahteva, da vlada omogoči ustanovitev in financiranje neodvisne komisije za objektivno preučevanje slovenske zgodovine med drugo svetovno vojno in po njej.

V komisiji morata biti zastopani domovina in zdomstvo v enakem številu. Le na ta način bo možno zgodovinsko osvetliti tudi vse zločine, ko so jih zagrešili komunisti med vojno in po vojni, o katerih sedanje slovensko zgodovinsko pisje molči ali pa se priznanju izmika.

4. Slovenski ameriški svet zahteva, da vlada predloži parlamentu zakon, ki bo razglasil za neveljavne vse sodbe, ki so jih izrekla "ljudska sodišča" v političnih procesih med vojno in po vojni, ker so bili ti procesi inscenirani in so kršili najosnovnejša pravila civiliziranega pravnega postopka. Predlagani zakon mora tudi predvideti način za efektivno moralno in dejansko popravilo krivic vsem tistim, ki jih je komunistične režim obsodil ali preganjal.

5. Vlada naj uvede v državno administracijo ga vseh ravnih demokratične metode poslovanja, ki bodo učinkovite, pa vendar v skladu z ustavno zagotovljenimi pravicami državljanov. Dokler bo v zasedbi osebja v sodstvu in mnogih ministrstvih, zlasti v ministrstvih za notranje in zunanje zadeve, popolno pomanjkanje pluralizma, ni pričakovati enakopravnega obravnavanja vseh slovenskih državljanov.

-3-

V naših izkušnjah z oblastmi v domovini se še vedno srečujemo z metodami, taktikami in samovoljnimi interpretacijami posameznih uradnikov v duhu starega komunističnega režima.

6. Slovenski ameriški svet stoji trdno na stališču, da je edino pravično, da se zaplenjena imovina brez slehernih zavlačevanj vrne pravnim lastnikom, oziroma njih dedičem ali pa se jim izplača pravična odškodnina.

7. Slovenski ameriški svet pričakuje, da bo vlada čimprej predlagala potrebno zakonodajo, vključno pošten in pravičen zakon o privatizaciji, ki naj bi postavila slovensko gospodarstvo na nove pravne in družbene temelje privatne lastnine in iniciative ter tržnega gospodarstva v skladu z zapadnim svetom, da bi tako čimprej prišlo do zaupanja v novi demokratični red tako v Sloveniji kot zunaj nje.

S slovenskimi pozdravi

za Slovenski ameriški svet

Anton Oblak
Anton Oblak
Tajnik

Dr. Mate Roesmann
Dr. Mate Roesmann
Predsednik

Kopije:

Dr. France Bučar
Predsednik Skupščine R. Slovenije

Časopis Delo

Časopis Slovenec

Slovensko kanadski Svet
soglašča z gornjim
protestnim pismom!

Zapnijska hranilnica in posojilnica "Slovenija"

Vam nudi razne finančne usluge: Posojila za hiše, avtomobile, potovanja, študij itd. Veliki prihranki pa se obrestujejo po najvišji možni stopnji.

**Poslužite se naše
slovenske finančne ustanove!**

URADNE URE

na Manning Ave., Toronto

Torek - sreda 10 a.m. - 3 p.m.
Četrtek - petek 10 a.m. - 8 p.m.
Sobota 10 a.m. - 1 p.m.

Tel.: 531-8475

na 730 Brown's Line, Toronto

Torek - sreda 10 a.m. - 3 p.m.
Četrtek - petek 12 p.m. - 8 p.m.
Sobota 10 a.m. - 1 p.m.

Tel.: 255-1742

v Hamiltonu pri sv. Gregoriju Venkem

Vsax potok od 4h do 8h zvečer.
Sobota 10 a.m. - 1 p.m.

Tel.: 581-9952

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE

KNJIGA 5

MLADINSKA KNJIGA, LJUBLJANA 1991

Dr. Ing. V.J. Bratina

LEPOSLOVJE - PRIPOVEDNIŠTVO IN POEZIJA
LITERARNA ZGODOVINA - JEZIKOSLOVJE

Zdi se, da zavzema leposlovje pri Slovencih neko posebno, mogli bi reči, privilegirano mesto. Skoro se zdi, da je ta lestevica vrednot nekaj tipičnega za Slovence, mogoče za Slovane sploh, ne pa za anglosaksonski svet, vsaj v taki meri ne. Čeprav je skoro moderno trditi, da Slovenci pravzaprav niso pravi Slovani, je njih čustvovanje in odnos do leposlovja slovensko. Pred kratkim je TV pripravila oddajo o ruski pesnici Anni Andreevni Ahmatovi (1889-1966), ki me vedno malo spominja na slovensko pesnico Lily Novy. V umetniškem pogledu seveda Ahmatovo uvrščajo v sam vrh svetovne literature. Bila je napol buržujka, aristokratska, vsaj po mišljenju, zato ji sovjetski režim ni bil naklonjen, toda bila je neuklonljiva! Tako ni čudno, da imam samo eno knjigo njenih poezij, res precej zajetno: 'Stihotvorenja i poemi', Biblioteka poeta, ki je izšla 1977, torej kar precej let pred prihodom bolj liberalnih idej Nikite S. Hruščova. Na zapadu veliko razpravljajo, kako je ušla Stalinu! V tej TV oddaji so ruski komentatorji močno poudarjali velik pomen pesnika za ruski narod. V njem ne gledajo samo zlagalca verzov, če verze sploh še rabi, ampak neke vrste vidca, preroka, ki kot Mojzes hodi pred ljudstvom in mu kaže pot tudi v najbolj čudnih časih tavanja po taki ali taki puščavi. In če pomislimo na drugega ruskega pesnika, sodobnika Ahmatove, Vladimirja Majakovskega - sicer diametralno nasprotje Ahmatovi, ali pa na novejšega, Evgenija Jevtušenka, bi skoro začeli verjeti v idejo nekakega mesianstva. Samo pomislite na našega Prešerna: Zdravljica, ali na Gregorčiča: Sočil! Prerok, videc; pesem, ki vsebuje cel politični in državni program, tako so nas učili v šoli! Je zanimivo, da so celo partizanski vojaški oddelki, indirektno pod vodstvom KPS, ki je po Leninovem vzgledu gotovo visoko cenila tehnologijo in tehnološki napredek, nosili imena slovenskih pesnikov in pisateljev! Kdo ne pozna Cankarjeve brigade, pa Gregorčičeve, Kosovelove, Levstikove, Prešernove? Bila je tudi Gradnikova, toda ta nima nobene zveze z liričnim pesnikom Gradnikom. Ta je bil pred vojno sodnik in jugoslovansko usmerjen, tako je sodil, kot so mi razlagali, komunistično kot katoliško usmerjene 'separatiste', kot se je takrat reklo, in se je obojimi zameril.

Vsekakor izreden odnos Slovencev ali Slovanov sploh do leposlovja! Težko si je npr. zamisliti predsednika ZDA, ki bi bil pisatelj ali dramatik, še hujše, pesnik! Mentaliteta Anglosaksonca in Slovenca je povsem različna; to ni lahko dopovedati nekemu, ki ni živel desetletja in desetletja v povsem anglosaksonskem miljeju.

Po vsem tem se ne smemo čuditi, da ES nekako favorizira literarno delovanje in je bolj skopa z znanstveniki, posebno tistimi, ki se ukvarjajo z naravoslovnimi vedami. Toda to bi bila predolga razprava! Vsekakor vrsta literatov in dodajmo še literarne zgodovinarje in jezikoslovce, čeprav spadajo k znanosti, v ES je zelo dolga. Omejili se bomo preprosto na naštevaje, kar po abecedni in še to bolj važne osebnosti.

Janko Kersnik, slovenski klasik, pisatelj, Zbrana dela v DZS.-Dragotin Kette, slovenski klasik, lirični pesnik, Zbrana dela v DZS.-France Kidrič, eminentni literarni zgodovinar, oče Borisa Kidriča.-Mile Klopčič, pesnik. Kot berem v ES je njegova pesem tista precej znana: 'Mary se predstavi', ki teče delno nekako takole (po spominu):

Preveč nikar ne izprašuj!
Iz Detroita sem doma,
Šestnajst sem stara z imenom Mary.
Če me spomin ne vara,
bila rojena sem nekje ob Savi.
A res ne vem, kako se kraju pravi,
tako je daleč zame in ves tuj.

Očeta včasih mati vpraša:

"Kaj misliš, še stoji tam mlin?
In ali še stoji na bregu hiša naša?"
A oče nem, ne reče nič.

Bila sem Marica, to ves je moj spomin,
a zdaj se pišem Mary Sustersich.

Potem je tu Matjaž Kmecl, književnik in politik, univerzitetni profesor. Od 1986-89 član predsedstva CKZKS, od 1990 član Predsedstva Republike Slovenije.-France Koblar, gledališki kritik, literarni zgodovinar. Izredno delaven, bil je med drugim urednik revije 'Dom in Svet'. Član SAZU, mnogo je pisal, po njegovi smrti pa je izšla knjiga: Moj obračun, z značilnim podnaslovom: Daj odgovor o svojem hiševarju; izrek, ki ne izvira iz Leninovih spisov. Zdi se, da je bil rahlo razočaran nad realnostjo. Še uvod je značilno datiran: Velika sobota, 31. III. 1945!, torej je začel pisati blizu konca vojne. Vrednost knjige so zanimive fotografije, avtorjev portret je delo umetnika Jakca; kot menda vsak ve, je bil profesor Jakac naš najboljši portretist, zbirka njegovih portretov, večina nikoli priobčenih je kot zgodovina Ljubljane, kot smo jo poznali. Dve fotografiji v Koblarjevi knjigi sta zanimivi, slikan je v družbi slovenskih kulturnikov (Albreht, P. Golia, F. Kidrič, F. Koblar, F. Kozak, O. Župančič, B. Jakac) skupno z maršalom Titom kmalu po osvoboditvi. Na obeh fotografijah je tudi Lidija Šentjura, važna osebnost v povojni Sloveniji.-Edvarda Kocbek smo že omenili, bolj s politične plati, sledi mu Stanko Kociper. Oba sta izhajala iz nekako krščanskega okolja, toda sta hodila povsem različno pot. Oba sta bila rahlo naivna. Kocbek je upal, da se mu bo posrečila fantastična sinteza dveh velikih svetovnih nazorov, to je diamata v realni obliki komunizma in pa krščanstva. Kociper je pa upal brez upanja, da bodo zavezniki, točneje angleška vlada s Churchillom na čelu kot ministrskim predsednikom, imela prav toliko smisla za interese Slovencev kot jih je imela za interese bivalcev Zdrženega kraljestva. Verjetno ni niti vedel, da je imel Churchill sam težave z Jugoslavijo, kar je dovolj izpričano v uradnih angleških dokumentih, pa tudi težave s svojim narodom. Saj je kmalu po

koncu vojne prepustil svoje mesto Attlee-ju, ki je na volitvah zmagal. Res je bil Churchill hud nasprotnik komunizma, točneje komunističnega imperializma, saj je skoval znani izraz: 'Iron Curtain', toda bil je realističen politik.

Pa dalje! Kolarič Rudolf, slavist, jezikoslovec, kot berem, je bil deset let profesor na univerzi v Novem Sadu! Me zanima, kako je svoje knjige preselil! V Ljubljani je stanoval v t.i. Rdeči hiši na Poljanah, velik stanovanjski blok. Študenti smo večkrat hodili mimo njegovega stanovanja v pritličju, cele stene prav do stropa so bile zasedene s policami polnimi knjig. Večkrat sem si mislil, toliko knjig pa ne bom imel nikoli, gotovo nikoli! "Errare humamun est" ali po naše: "Zarečenega kruha se največ poje". Seveda kot študent sem mislil, da so knjige pravi 'blessing', kasneje sem spoznal, da so v resnici 'curse'! Je zanimivo, v ES ne najdem njegovega brata, dr. Jakoba Kolariča. Njegove zasluge so, gledano s tega kontinenta, le precejšnje. Kot prvi slovenski župnik v Torontu je sprožil idejo slovenske fare in slovenske cerkve. In je idejo s pomočjo mnogih Slovencev tudi uresničil. To je prva slovenska cerkev v Torontu samem. Oprema je fantastična, Goršetovi kipi, vse žgana glina. Cerkev pa ni kaj prida, to je poslopje. Škofijski arhitekti so svetovali nekaj bolj majhnega. Kardinal je imel dovolj izkušenj z drugimi narodnostmi, pa se je bal eventualnih stroškov. Malo je vedel o podjetnosti in odločnosti Slovencev! Posebno, če je slišal, kako so začeli nabirati denar za cerkev. Po stari navadi je šel eden, mislim, da je bil pokojni Brunšek, po dvorani s klobukom in vanj so padali redki dolarji, malo manj kot eno tisočinko načrtovane vsote je nabral! Seveda so se hehetali v nadškofiji, še bolj bi se pa hehetali, če bi kdo prerokoval, da bo en član tega naroda postal bodoči nadškof Toronta in verjetno tudi kardinal. Ne bi se samo hehetali, krohotali bi se in presegli bi krohotanje Homerjevih bogov na Olimpu. Dr. Kolarič je nato zasnoval še drugo faro in cerkev, v New Torontu, oprema je Gorše, tudi stavba je že bolj primerna. Padla je ideja dvorane in bila je sezidana! Padla je ideja letovišča, kjer bi se Slovenci poleti prihajali hladiti, kupljeno je bilo kar precejšnje zemljišče, pri Boltonu! Tudi predstavniki nove slovenske oblasti so že imeli govore na vseh teh krajih, posebno v Boltonu se zbere več tisočglava množica. Tudi proslava neodvisnosti Slovenije, cerkveni del s slovesno mašo in zunanje slovesnosti so se vršile v prostorih v New Torontu. Brez dr. Kolariča bi verjetno obe slavnosti potekali v tuji cerkvi in v tuji dvorani! Dalje je dr. Kolarič zasnoval in izvedel verski mesečnik 'Božja beseda'. Res, 'under the new man ament' nekam peša, in izhaja sedaj vsake dva meseca samo. Kot itak vsak ve, je Kolarič tudi spisal obširno delo v treh knjigah: 'Škof Rožman'. S tem delom je postal zelo znan tudi v Ljubljani. Takole piše Ljerka Bizilj v svoji knjigi: 'Cerkev v policijskih arhivih': - - V Udbinem arhivu je še informacija...v Celovcu, kjer naj bi že od leta 1959 lazarist, emigrantski duhovnik dr. Jakob Kolarič, zbiral podatke o Rožmanu: "Do rokopisov smo prišli z operativno akcijo...itd". Iz knjige ni jasno, kdo piše, kar je v narekovajih. Res ne vem, toda, če je tajnik generala L. Rupnika omenjen, zakaj bi izpustili ideološkega nasprotnika diamata, ki le ima izredne zasluge za Slovence!

Potem je tudi Ferdinand Kolednik, prevajalec, Jurčičevega Jurija Kozjaka je prevedel v nekako 30 jezikov. Nobenega še nisem videl, zanimali bi me trije: hrvaški, srbski in angleški!

Upajmo, da je boljše prevajal kot pa tisti, ki je Cankarjevega Hlapca Jerneja in njegovo pravico izpremenil v: The Bailiff Yerne and his Rights. Bailiff! - - Preslavni Jernej Kopitar, jezikoslovec, slavist. Več kot primerno je, da mu je ES posvetila stran in pol. Neukega bo motilo, da je večinoma pisal v nemščini, tudi: "Grammatik der slavischen Sprache in Krain, Karnten und Steyermark", toda smo pred letom 1848, Kopitar je umrl 1844, in nemščina je bila takrat znanstveni jezik večine Evrope, prav tako kot je danes angleščina, ko se reče: "The language of science is English!" Za navadno uporabo pa tudi nekaka lingua franca. Zbrane spise je uredil znani slavist dr. Rajko Nahtigal, toda od tega je skoro 50 let. Me zanima, ali je kak faksimile Kopitarjeve slovnice? Kopitar in Prešeren sta bila sodobnika, imela pa sta različne poglede na poezijo, Prešeren je očital Kopitarju, pač znanstvenik 'par excellence', ošabnost in sonet: "Apel podoba na ogled postavi" zaključil s "Le čevlje sodi naj Kopitar!" Isti motiv je uporabil tudi Puškin: Sapožnik, prevedel Mile Klopčič, zgoraj omenjeno, le da ima prevod točno tristo vragov več, kot pa original. Teče takole: Tedaj Apel izbruhne: "Tristo vragov! Samo obutev sodi naj čevljar!"

Silvester Kopriva, klasični filolog. Napisal je obsežno 'Latinsko slovnico', le škoda, da je večina slovenskih šolskih knjig sedaj samo broširana. Pač ekonomija, knjige je ceneje preminjati. Malo pred njegovo smrtjo je izšla: 'Ljubljana skozi čas' 1989, s podnaslovom: 'Ob latinskih in slovenskih napisih in zapisih! Lepo vezana knjiga večjega formata. Čudovita knjiga, veliko kulturno delo, zopet bi sodil, 'a must' za vsakega slovenskega izobraženca, pa tudi za vsakogar, ki misli, da pozna Ljubljano! - Jovan Koseski (pseudonim, pravo ime Janez Vesel), nekako kontroverzni pesnik, sodobnik Prešerna. - Kosmač Ciril, pisatelj, eno stran mu je dodelila ES. S Primorske doma, sodeloval pri TIGR (pomeni Trst, Istra, Gorica, Reka), antiitalijanska in antifašistična organizacija, 1944 se je pridružil partizanom. Član SAZU. Moram priznati, Kosmačevo literarno delo mi je komaj poznano. - Srečko Kosovel, tudi s Primorske, pesnik, umrl zelo mlad, 22let! Njegova zbrana dela v DZS v štirih knjigah. V ES je obdelan na nekaj več kot eni celi strani, torej zelo pomemben. Vsekakor zelo popularen med mladino v Sloveniji. Spominim se še, kako je bilo nujno imeti poezijo Kosovela in pa španskega pesnika, Frederico Garcia Lorca, da ni človek povsem ugleda izgubil! - Miško Kranjec, pripovednik, časnikar. Iz Prekmurja. Skoro ena stran v ES. Plodovit pisatelj, njegovo izbrano delo obsega kar dvanajst knjig! Mišljenja o njegovi umetniški moči in vrednosti so deljena. - Še Vladimir Kos, tudi Prekmurec, jezuitski misijonar na Japonskem. Tam je poučeval filozofijo na jezuitski univerzi v Tokiu. Zdi se mi, da ta univerza ne plačuje svojim profesorjem tako astronomsko visokih plač kot državne, tako bi vsak sklepal iz Kosovih misijonskih prispevkov. Na našem oddelku je namreč vedno večje število 'visiting professors' z Japonske. Vladimir Kos je v glavnem pesnik. - Erik Kovačič, pred letom umrl v Washingtonu, knjižničar v Kongresni knjižnici v Washingtonu. - Pa še Bratko Kreft, njegova važnost za slovensko kulturo. Cela stran, skoro cela stran v ES! Dramatik in režiser. Član SAZU. ES piše: "Kot historični materialist si je Kreft izbiral predvsem teme iz slovenske zgodovine od 15. do 18. stoletja; bolj kot individualne usode so ga zanimala razmerja ali trenja

dalje na strani 7

Sklepna izjava SKD in SLS

Potem ko so bili s prvimi svobodnimi volitvami dne 8. aprila 1990 v slovenski domovini po 45-letih komunističnega totalitarizma vzpostavljeni pogoji za demokratični razvoj, čuti SLS v izseljenstvu potrebo, da pri tej dejavnosti sodeluje, saj si je ves čas v emigraciji prizadevala za vzpostavitev demokracije v Sloveniji. Zvesta svoji, zdaj že stoletni, nepretrgani, demokratični in krščanski tradiciji, je skupaj z drugimi političnimi strankami predstavljala tisti del naroda v zdomstvu, ki ni klonil pred komunističnim režimom.

SLS je sodelovala v predkongresnih dejavnostih SKD, zlasti pri sestavi razširjenega statuta, ki med drugim določa njeno bodoče sodelovanje v izseljenstvu in zdomstvu in programa, ki ga navdihujejo iste tradicionalne osnove krščanskega družbenega nauka, bogato izročilo slovenske krščanske socialne misli ter izkušnje modernih krščanskih demokracij v Evropi in drugod po svetu.

Ob tej priložnosti izreka vodstvo SLS, v imenu svojih članov in somišljenikov, iskreno priznanje voditeljem, članom in sodelavcem SKD za ponovno obujanje krščansko demokratičnih idealov v našem narodu. Pogumno in odločno so sodelovali tako pri demokratizaciji Slovenije kakor pri obujanju slovenske, mednarodno priznane državnosti ter sooblikujejo novo poglavje slovenske politične zgodovine.

Na podlagi gornjih ugotovitev je Zbor zaupnikov SLS v zdomstvu izrazil svojo željo pridružiti se Slovenskim krščanskim demokratom, kateri to pridružitve sprejemajo na svojem II. Kongresu, dne 16. maja 1992.

Podpisnika izražata svoje globoko prepričanje, da pomeni ta izjava pomemben premik v razširitvi in utrditvi strankinega delovanja, in ne nazadnje, predstavlja tudi pomemben prispevek v povezovanju slovenskega občestva doma in po svetu.

Ljubljana, 16. maja 1992
dr. Marko Kremžar,
načelnik SLS v zdomstvu

Lojze Peterle,
predsednik SKD

NESTRANKARSKO Slovensko državno gibanje, ki tudi zagovarja slovenske in krščanske vrednote, pri tej strankarski povezavi ne sodeluje. Mnenja je, da lahko več koristnega doprinese v prid Slovenije, če ostane, tako kot do sedaj, izven strankarsko političnih struktur.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE

nadaljevanje s strani 6

med družbenimi razredi. Hkrati je vzpostavljala vzporednice z aktualnim trenutkom slovenstva v Evropi, tj. s spopadom proletariata in kapitalizma, svobodomiselnosti in rastočega fašizma." Torej zdi se neke vrste diamat razrednega boja v smislu Marksove doktrine. Vsekakor zelo plodovit literat, med drugim je tudi uredil (in verjetno tudi prevedel) Izbrano delo I-X velikega ruskega pisatelja F.M. Dostojevskega v originalnem jeziku v 30 knjigah, pa tudi niso povsem enostavno branje, tudi za tistega, ki zna rusko. - Skoro bi prezrl brata Kozaka: mlajši Ferdo in starejši Juž Kozak. Posebno prvi je bil markantna oseba v Ljubljani, bil je profesor na klasični gimnaziji (srednja šola) v Ljubljani od 1929-42 (je ta podatek v ES pravičen?). Marsikatera anekdota je krožila med njegovimi študenti, pa vsega tudi ni mogoče verjeti. Oba brata sta bila nacionalno izredno zavedna, oba močno protinemška, oba protitalijanska, in oba sta se med vojno znašla v italijanskih koncentracijskih taboriščih. Po zlomu Italije 1943 sta oba odšla v partizane in Ferdo Kozak je postal načelnik oddelka za prosveto v SNOS. Po vojni je pa postal minister za prosveto (1945-47) v novi slovenski vladi. V predvojni Jugoslaviji Cerkev ni bila ločena od države, verouk se je poučeval v državnih šolah, in v srednji šoli so imeli katehete, kot se je reklo, status profesorja in so bili državni uslužbenci imenovani s kraljevim dekretom. Po vojni se je seveda vse izpremenilo in novemu prosvetnemu ministru je bila dodeljena naloga, da korenito očisti slovensko šolo tiste krščanske navlake, kot se je reklo, ki se je nabirala in nabirala desetletja, še več, stoletja in se je vrinila v učni program in formirala mladino. Med to navlako, ki je bila očitna ovira znanstvenemu materializmu, so seveda spadale razne biblijske zgodbe in miti od Adama in Eve naprej, preko očaka Noe-ta in njegove barke, Sodome in Gomore z Lotovo ženo, itd., itd., pa prav do Nove zaveze, Kristusa in njegovih čudežev. Celotnega Renana (Ernest Renan, 1823-92) so za lase privlekli še tisti, ki jim je bila francoščina prava španska vas. Ideja ljudske oblasti je bila, da na mesto teh mitov krščanstva stopi edino zveličavni, znanstveno utemeljeni diamat. Nelahka naloga za mlado vlado in novega prosvetnega ministra, če pomislimo, da je imelo slovensko ljudstvo močno krščansko tradicijo s koreninami prav do pekla! Toda treba je priznati, da je minister (in tisti, ki so prišli za njim) svojo nalogo kar zadovoljivo vršil, vsaj tako sem slišal v Ljubljani. Je izredno zanimiva neka nedoslednost, istočasno pa je ljudska oblast dovolila profesorju Slaviču, da dokonča prevod Stare zaveze, kot omenjeno zgoraj; prevod, ki je bil po Dalmatinovi bibliji prvi slovenski prevod knjig, kjer je logično biblijskih 'mitov' kar mrgolelo. Še več, Dalmatinova biblija je bila redkost in njeno branje katoličanom prepovedano, ker ni ustrezala cerkvenim predpisom in, ker ni imela potrebnega 'imprimatur'! Težko razumljivo! Oba brata Kozaka sta bila pisatelja posebno Jušov opus je kar obsežen in DZS je začela preobčevati njegova zbrana dela 1988 pod uredništvom J. Munda. Imam večino njegovih del, toda bral sem zelo malo. Tipično za 'zbiralca' je, da knjige kupuje, toda za branje ni časa! Za zaključek še Anna Krasna-Praček (1900-88), doma s Primorskega, odšla v ZDA, stara komaj 20 let. Opazili boste, da so preko morja odhajali, če izvzamemo politično emigracijo po 1945, v glavnem Slovenci iz gospodarsko šibkih predelov, predvsem Premurja in Bele Krajine, in pa primorski Slovenci, ki so bežali pred strahovladno fašistov in njih velikega dučega. Med zadnjimi je Krasna-Praček. ES piše Krasna, niti ne vem, ali je Krasna ali Krašna. Kako je pisala v ZDA je irelevantno, ker še danes, kaj šele takrat, so bile grozne težave s strešicami nad črkami c, s in z, naj bo to na pisalnih strojih, tiskarnah in danes na 'word processors'. Anna je vsekakor angleško pisano, seveda tudi rusko je isto, toda to sploh ni prišlo v poštev v takratnih ZDA. Transkripcije slovanskih imen so prav strašne in največji revež je tisti, ki ima črko 'j' v svojem imenu. Vsekakor, Krasna-Praček je delovala kot pisateljica in publicistka, delala je v važnih funkcijah pri listu 'Prosveta' in pri 'Glasu naroda'. Kot piše ES je tematika njenih spisov pretežno proletarska, izseljenska. To so bile seveda zgodbe ekonomskih izseljencev, kjer je prevladovalo 'strong back, weak mind' kot adut, da se človek prebije v babilonski zmešnjavi ZDA. Nekaj takega se opaža tudi pri delih Ivana Dolenc iz Kanade. Primitivne razmere, primitivno življenje, pa tudi primitivni ljudje. Za visoko kvalificirane intelektualce zelo nerazumljivo! Treba je občudovati človeka kot Krasno-Praček, ki se je toliko trudila med slovenskimi in hrvaškimi izseljenci. Leta 1972 se je vrnila v Ajdovščino, kjer sem jo tudi srečal in sva izmenjala misli o svetu, ki je nam povsem neznan in kolikor vemo, vemo po pripovedovanju. Seveda Ajdovščina, kjer je živela, je le skok čez rečico (potok?) Hubelj oddaljena od mojega rojstnega kraja.

Mogli bi še in še naštevati, toda nekje je meja.

.....

Kot že večkrat rečeno, imamo opravka s črko 'K'! Torej najdemo tudi: Knjige, Knjižotštvo, Knjižna kritika (2 str.), Književnost (6 str.), Književnost v NOB, Knjižna družba, Knjižna ilustracija (4 str.), Knjižna zbirka, Knjižnica (5 str.), Knjižničarstvo (3 str.), Knjižni jezik (2 in pol str.), Knjižni sejmi in razstave, itd., vse bogato ilustrirano, veliko barvnih ilustracij. Pri geslu: Knjižnica je tudi fotografija knjižnice kartuzijanskega samostana v Pleterjah, zelo okusno, vse v lesu. Toda, kaj pa predpisi glede požara, če zagori, bo gorelo kot bakla!

.....

Pa še kraj in ljudje. Več ali manj obširno so popisani Kobarid, Kočevje, Kočevski Rog, kjer je omenjenih "nekaj tisoč slov. domobrancev", ki so jih usmrtili v "nekaterih kraških jamah Kočevskega Roga". "Nekaj tisoč", presenetljiva netočnost pri Slovencih, ki so tako ponosni na svojo natančnost, ki daleč presega južne pokrajine nekdanje Jugoslavije. Dalje: Kočevsko okrožje, Kočna, Kokra, Komen, Koma, Kontovel, Koper (5 in pol str.), Koroška v Avstriji (10 str.), Koroška v Sloveniji (2 in pol str.) in vse polno gesel v zvezi s Koroško od Koroškega plebiscita do Koroške partizanske čete, bataljona in odreda, pa še Koroški Slovenci (v Avstriji 14 str.), itd. V ES najdemo tudi sporno Kosovo (5 in pol str.), dalje z umetninami natrpano

Kostanjevico na Krki, že prej omenjeno, Kovor, Kozjansko, pa še Kraljevina Jugoslavija! Dalje Krani (5 in pol strani), Kranjska (2 str.), Kranjski oltar, Kranjska gora, Kras (2. str.) in vse polno gesel v zvezi s krasom kot: Kraška jama, Kraška ponikalnica, Kraška voda, Kraške reliefne oblike, Kraški gozd, Kraški izvir in končno Kraški pavlinček, znanstveno 'Perisomena caecigena'. Kakor sem izvedenec v metuljih in večšah te Saturnide, spada namreč v familijo Saturnidae, ne najdem v nobeni mojih številnih knjig. Se bom moral pozanimati, gosenica da živi na hrastu, piše v ES. Pa končajmo s Kredarico, saj veliko višje danes verjetno ne bi prišel!

To so le nekatera gesla iz ES, toda njeno bogastvo je vse večje. Izpustili so važna gesla kot Karnijske Alpe, omeniti bi morali založniško hišo Kleinmayr v Celovcu in Ljubljani, vsak Ljubljančan bo poznal Kleinmayr&Bamberg na Miklošičevi v Ljubljani, pred vojno seveda. Dalje bi morali omeniti pet strani obsegajoče geslo: Keramika, ki je kratek pregled keramike od dobe mostiščarjev na Ljubljanskem Barju preko halštatske, grške, rimske dobe, srednjega veka prav do današnjih dni. Med politiki bi morali omeniti Alberta Kramerja (1882-1943), ki je igral v predvojni Jugoslaviji važno politično vlogo v Sloveniji. Poleg tudi zelo znanega Žerjava je bil dr. Kramer najvidnejši slovenski liberalni politik, nasprotoval je novi politični formaciji v Sloveniji, to je OF. Pisateljica Mira Mihelič v knjigi 'Ure mojih dni' bolj podrobno popisuje tiste čase, bila je Kramerjeva nečakinja. Moral bi tudi omeniti ime Jože Kerenčič-Janko, narodni heroj, dober znanec izza univerzitetnih let, klical smo ga: Kerenski, po ruskem revolucionarju, ki ga je Lenin zrušil v oktoberski revoluciji. Tiste, ki so se znašli po vojni na Koroškem, bo zanimalo ime: Ivan Kovačič-Efenka, partizanski komandant, narodni heroj, nosilec partizanske spomenice 1941. Bil je komandant 14. divizije, ki je ob koncu vojne igrala v sklopu JLA pomembno vlogo v zaključni operacijah na Koroškem. Kdor je prebiral Svetinovo 'Ukano', bo našel tudi starega znanca iz te trilogije: Stane Kersnik-Jelovčan, partizanski komandant, nosilec partizanske spomenice 1941. Sodeloval je v VOSOF za Gorenjsko, kasneje pa v Ozni 9. korpusa in po osvoboditvi je postal pomočnik načelnika OZNE za Trst. Veliko junakov v 'Ukani' so realne osebe, ne mitične, npr. Svarun je Rudolf Hribernik, generalpolkovnik JLA, narodni heroj, vsaj tako piše v četrti knjigi ES.

Za konec še pet strani obsegajoče geslo: Kitajsko-slovenski odnosi. Kitajska je bila za večino nas v času pred vojno skrivnosten Orient; že pisavo samo je bilo težje razvozlati kot pa gordijski voz. Kitajec je bil na ljubljanskih ulicah prava albino vrana, končno še danes ni veliko drugače. Kar smo vedeli o Kitajski, smo v glavnem črpali iz poročil misijonarjev v mesečniku 'Katoliški misijoni'. Misijonarji pa so z redkimi izjemami prišli v stik s preprostimi in socialno šibkim slojem, ki se mora, vsaj tako se je bralo, zadovoljiti s skodelico riža na dan. Tudi prestopi v krščanstvo so včasih imeli socialno ozadje in misijonarji so take izpreobrnjence imenovali 'riževi kristjani'. Res, bilo nekaj izjem med misijonarji, posebno jezuiti so bili vodilni in npr. Italijan, jezuit Matteo Ricci se je gibal skoro izključno v visoko izobraženi kitajski družbi, toda to je bilo v 16. stoletju! Še več, Vatikan je gledal na njegove misijonske metode z veliko skepsjo. S takim znanjem oz. neznanjem o Kitajcih smo stopili v Kanado in ostrmelili Mesto preprostih 'kulijev', o katerih smo toliko brali, smo našli visoko kvalificirane znanstvenike, briljantne fizike, biologe, zdravnike, itd. Torontska univerza, naravoslovne znanosti, fundamentalne in uporabne, kamor pogledate, Kitajec! Seveda, včasih verjetno ni bilo tako, saj trdijo, da so transkanadsko železnico gradili kitajski 'kuliji'. Tako me je močno zanimalo, kje stoji Slovenija glede Kitajske, čeprav sem vedel iz tukajšnjih virov, da je SFRL Jugoslavija v zelo dobrih odnošajih z LR Kitajsko. Pa je že tako naneslo, da sem v Torontu, prav pred centralno univerzitetno knjižnico, srečal z orientalistko, specialistko za Kitajsko na ljubljanski univerzi, dr. Majo Milčinski, vnukinjo znanega mladinskega pisatelja Frana Milčinskega. Beseda je dala besedo in izvedel sem, da je Slovenija v sinologiji napravila 'the big leap forward', kot se v angleščini izrazi znana kitajska fraza. Dalje sem izvedel, da kar precej Slovencev obvlada moderni kitajski jezik in nekateri tudi staro, klasično, že skoro arhaično pisavo, ki je še mojim kitajskim kolegom na univerzi močno tuja. Da ni samo maršal Tito, ampak tudi prenekateri Slovenec že obiskal Kitajsko in mnogi so prebili tam dolga leta v intenzivnem študiju. Spomnim se, je že precej let od tega, ko smo se odpravili na obisk k zdravniku, pisatelju dr. Lokarju v Ajdovščini. Njegova žena nas ni preveč prijazno sprejela, kratko je povedala, da tovariša doktorja ni doma. Bomo malo počakali, smo si mislili. Toda gospa Lokar je odločno odbila: "Ne bo prišel! Je šel na Kitajsko!" "To velja, da bi se zapomnilo", mi je prišla na misel cesarjeva pripomba v Levstikovem Krpanu. Odličen izgovor: Na Kitajsko pojdite, tam ga boste našli, ne pa v Ajdovščini! In kot se je izkazalo, je bil dr. Lokar tisti čas res na Kitajskem!

Pa nazaj k članku v ES! Razdeljen je nekako v zgodovinski pregled stikov Slovencev s Kitajsko, slede politični in gospodarski odnosi in končno kulturni odnosi. V pregledu zgodovine so omenjeni slovenski misijonarji tam na začetku 18. stoletja, večina so bili jezuiti in so jim bili Riccijevi prijemi dobro znani. ES vse tako lepo popisuje, da bom kar obširno citiral: "Slov. misijonarji so začeli ponovno odhajati na Kitajsko v zač. 20. st.; najprej frančiškana Peter Babtist Turk (1901) in Veselko Kovač (1902).....L. 1921 je prišel na Kitajsko salezijanec J. Kerec, deloval najprej v Macau in Hongkongu, nato v kraju Shaoshou (zdaj Shaohuan)....in od 1935 dalje v provinci Yunnan. L. 1939 je postal apostolski administrator s škofovsko oblastjo v Zhaotongu, kjer je organiziral šolo in bolnišnico, v kateri so delovali v glavnem slov. misijonarji in redovnice. L.1924 je skupaj z misijonarjem Engelhardom Avbljem.....Za misijonsko delo na Kitajskem je Kerec spodbudil tudi Jožeta Gederja iz Premurja, ki je prišel na Kitajsko 1929 inNajpomembnejši Kerečev sodelovalec je bil Andrej Majcen, ki je prišel na Kitajsko 1935.....O Kerecu, Majcnu in Gederju je izšlo več knjig v slov. in it. jeziku. V bolnišnici v Zhaotongu je 1936-52 delalo 6 misijonark frančiškank z Golnika. L. 1948 je prišel h Kerecu prvi slov. laični misijonar, zdravnik J. Janež, ki je 4 leta delal v bolnišnici v Zhaotongu, nato pa na Tajvanu ustanovil in vodil bolnišnico (1952-90) ter si pridobil svetovni sloves. Med lazaristi

sta prva prišla v Peking (sedaj Beijing, op. pis.) 1934 France Jereb in Alojz Rupar, 1937 Drago Pokorn in 1939 Jožef Časl. L. 1947 so prispeli Janez Kopač, Andrej Prebil in Karel Wolbang.... Na Kitajskem so bili še frančiškan Aleš Beniger.....Albin Miklavčič, član misijonarske družbe iz Parme (1934), frančiškanska Marijina misijonarka Gebhardina Hrastnik (1936) v Shanghaiu ter usmiljenki Katarina Jančar (1933) in Benjamina Kardinar (1935) v Shanghaiu in Peking (Beijin)...." Tako ES!

Čudoma se bo čudil neuki taki natančnosti ES pri naštevanju slovenskih misijonarjev na Kitajskem. Edino malo pomankljivo je, da ne omeni, da je veliko lazaristov prišlo v Severno Ameriko, točneje v Kanado, kjer so postali aktivni pri ustanavljanju slovenskih župnij in farnih središč. Neuki mora pomisliti, da so cerkveni redovi nekako kot 'multinational companies'; postojanke imajo po vsem svetu, tudi v Ljubljani, domu ES. Tako morejo skoro neposredno opozoriti ES na svoje sobrate v širnem svetu in ji posredovati točne in zanesljive informacije in njih delu. Tisti, ki 'vedo, kako se taki stvari streže', so mi večkrat zatrjevali, da bi bil Baraga verjetno že prištet med blažene, mogoče že svetnik, če bi bil redovnik, čeprav je dosegel škofovsko čast! Njegov red bi se zavzel zanj z vso močjo, ker novi blaženi ali celo svetnik visoko dvigne prestiž reda v Vatikanu in v Cerkvi sploh. Ko sem se naivno čudil, ali niso svetniki prav tako kot 'marriages made in heaven', so se mi prijazno nasmihali in če sem prav slišal, sem ujel nekaj takega kot 'poveretto'!

V tej zvezi je več kot razumljivo, da je ljudska oblast v Sloveniji takoj po veličastni zmagi partizanskega orožja začela neke vrste vojno proti organizirani Cerkvi, predvsem pa proti katoliški Cerkvi. Nekje sem bral, kdo ve kje, da je ljudska oblast postopala s Cerkvijo kot s premagancem. Sam ne vem, ali je ljudska oblast med mašo spala in ni slišala, kako duhovni moli v kanonu: "Spomni se Gospod svoje Cerkve razširjene po vsem svetu." Ali je mislila, da so to prazne besede? Ljudska oblast, katere moč se je raztezala komaj preko LRS, ki jo človek brez težav prevozi v enem samem dnevu po dolgem in počez; in pa mogočna Cerkev, ki se razteza preko vse zemeljske oble in v kateri, prav kakor se je včasih trdilo za britanski imperij, sonce nikoli ne zaidel Sancta simplicitas! Prav v resnici. Koliko boljša poteza bi bila povezava s Cerkvijo! Seveda, mogoče je ljudska oblast v mladosti pri verouku slišala zgodbo o pastirčku Davidu in orjaškemu bojevniku Goljatu, Filistejcu, doma iz Geta. Toda to je zgodba, nenavadna, edinstvena, zato so jo zapisali; če je resnična, kdo sploh ve! Toda v realnem svetu šibki David-ljudska oblast skoro nujno podleže v neenakem boju s kolosom Goljatom-katoliško Cerkvijo!

Pa nazaj h kitajsko-slovenskim odnosom. Seveda v primeri s Kanado so to odnosi močno miniaturni. Samo en primer iz znanstvenega sveta seveda! Na našem oddelku, ki je le del tehnične fakultete, ki je zopet le ena izmed številnih fakultet univerze v Torontu, in ta univerza zopet le ena, čeprav res največja, v množici univerz v Kanadi, torej samo na našem oddelku dobimo vsak mesec vsaj 60 prošenj znanstvenikov iz LR Kitajske, ki bi se pri nas želeli izpopolnjevati v svoji stroki. In to so vsi z doktorati, mnogi že profesorji na znanih kitajskih univerzah, visoko kvalificirani znanstveniki, ki o našem delu in naših razpravah vse podrobno vedo. Seveda sprejmemo jih le majhen odstotek, odločitve so izredno težke, ker so to res briljantni znanstveniki, toda univerza ne razpolaga z neomejenimi finančnimi sredstvi. Vsekakor LR Kitajska je prisotna pri nas vsak dan v veliki meri. - ES npr. navaja razne prevode kitajskih literarnih del v slovenščino in obratno. V starih časih so bili slovenski prevodi navadno povzeti po prevodih kitajskih originalov v evropske jezike. Tako je npr. pesnik Alojz Gradnik prepesnil 'Kitajsko liriko', DZS 1974, mislim, da iz nemščine, vsaj v Uvodu (Bratko Kreft) so vse reference nemške. To so čudovite pesmi, se izplača brati, pokrivajo obdobje kar tri tisoč let! Novejši prevodi so direktno iz kitajščine. Tako je npr. prej omenjena Milčinski prevedla; 'Mengzi, Stara kitajska modrost', Ljubljana 1988 in to iz stare kitajščine in pa 'Konfucij, Pogovori' 1988. Obe knjigi sem dobil v dar od avtorice prevoda. Mogli bi še in še naštevati; zanimivo je, da je M. Saje izdal prvi 'Kitajsko-slovenski slovar', ki obsega 11 300 gesel zapisanih z ok. 3 000 kitajskimi pismenkami. Tu seveda uporabljajo kitajsko-angleške slovarje, toda zaradi fonetike izgovorjave mi je bolj všeč orjaški kitajsko-ruski slovar. Ni mi pa prav jasno, zakaj ES v tem članku uporablja za Beijing še staro transkripcijo 'Peking', ki zveni tako kolonialno, arhaično. Npr. v Kanadi je t.i. 'pinjin' zapis kitajskih simbolov že leta in leta v izključni rabi. Seveda težko bo izpremeniti npr. Homo pekinensis, je pač historično in še nikoli nisem bral: Homo erectus beijingensis! Tudi tista dobro znana, zelo zanimiva knjiga: The Primitive Man in China (v angleškem prevodu), izdala Academia Sinica 1980, piše: Peking Man, čeprav je izšla v Bejing! Torej, če v LR Kitajski tako pišejo, potem je že prav, ali: "Kitajska (stari Rimljani niso imeli izraza za Kitajsko) locuta, causa finalit!"

ZAKLJUČEK

Kako bi povzeli?

1) Zdi se, da ne boste zagrešili prevelike napake, če boste pritrdili, da je ES impozantno delo; veliko strokovnjakov, vsak na svojem polju, je vložilo mnogo truda v to ambiciozno podjetje. Še samega sebe sem o tem prepričal! Vsak seveda ne bo povsem soglašal ne z izbiro gesel, ne z njih vsebino, toda to je pač stvar okusa. Dalje se zdi, da bi bilo preposteriozno ocenjevati ali pa tudi samo kritično komentirati o tako velikem delu. Humboldt, trdijo, je bil zadnji polihistor, toda od tega je več kot 150 let!

2) Tako na zelo površni pogled se zdi, da ES ne odreka priznanja veliki reformi, ki jo je npr. začel prosvetni minister F. Kozak in drugi, ki so mu sledili. Seme, ki so ga sejali, ni padlo poleg pota, ne na kamnito zemljo pa tudi med trnje ne, na dobro zemljo je padlo in obrodilo sad, ne stoternega, mogoče trideseternega.

3) Čeprav pri ES sodeluje truma sodelavcev, je zelo verjetno, da je končni izbor in oblika gesel delo ljudi, ki so bolj vajeni sukati pero kot pa operirati z instrumenti naravoslovnih znanosti. In kar precej časa morajo imeti na razpologo! Znanstveniki, taki ali taki, pa zadnjega gotovo nimajo; in kadar sukajo pero ali pa 'word processor' nastajajo vsebinsko težko razumljive znanstvene

dalje na strani 8

ZLOM KOMUNISTIČNE LITERATURE

LEV DETELA

V novi, demokratični madžarski stvarnosti se v knjigarnah pojavljajo knjige in revije najrazličnejših vrst in prepričan. Med temi je tudi zdomska revija "Erodalmi ujsag", ki jo v Parizu ureja Tibor Meray. Očividci pravijo, da je po tem nekdanji najpomembnejšem forumu zdomskih madžarskih pisateljev in razumnikov, tem dvojniku slovenskega "Meddobja", veliko povpraševanje, ki ga je mogoče primerjati le s poljskim zanimanjem za v tujini živeče pisatelje. Omembe vredno pa je tudi dejstvo, da se je sedaj na Madžarskem prav tako kot na Poljskem, Češkoslovaškem in v Romuniji rojevajo nove revije in časopisi. Kritični lirik Sandor Csori, ki je v dobi neostalinističnih prisil že pred leti sodeloval v dunajski reviji za mednarodno literaturo LOG, izdaja v imenu nedavno ustanovljenega "Demokratičnega foruma" na primer narodno usmerjeno revijo "Hitel" (Kredit). Revija "Beszelo" (Govornik) je morala zelo dolgo kot glasilo demokratičnega razumnštva izhajati podtalno. Sedaj se je kot tednik, ki ga med drugim ureja pesnik Gyorgy Petri, že pojavila v budimpeštanskih in drugih kioskih.

Literarno gledano najpomembnejša madžarska novost je revija "2000", v kateri sodelujejo tudi mednarodno priznani avtorji, kot so na primer Čeh Bohumil Hrabal, Poljak Zbigniew Herbert ali zdovski rusko-angleško pisatelj pokojnik Vladimir Nabukov. Zanj in za nekatere druge dolgo časa neupoštene ruske avtorje (Mandeljštam, Brodski, Ahmatova, Beli, Berdjajev, Platonov, Pilnjak, Solženicin) se začnejo spet zanimati povsod po Vzhodni Evropi.

Med najpomembnejše srednjeevropske pisatelje sedanjega prelomnega časa nedvomno sodi leta 1935 rojeni Madžar in predsednik mednarodnega Pena Gyorgy Konrad. Izhodišče njegovih vsebinsko in oblikovno posebnih romanov je protidogmatično. Takoimenovane (komunistične) družbene "elite" so v njegovem obsežnem opusu postavljene pod vprašaj. Medtem ko je jugoslovanski disident Milovan Djilas kritiziral dogmatični ustroj komunistične partije - te takoimenovane elite delavskega razreda - in njen represivni birokratski aparat oblasti in vladanja bolj zunanje, linearno, posega Konrad bistveno globlje, takorekoč v jedro ljudi in stvari.

Njegovi romani "Obiskovalec", "Ustanovitelj mesta" in "Sokrivec" že v naslovih razodevajo posebno strukturo literarnega sporočila, ki ga je pisatelj odel v različne karkovsko-groteskne zgodbe. Podoba je, da je Srednja Evropa (katere sestavni del so nedvomno tudi vse slovenske dežele) torišče najrazličnejših prisil, ki jih prebadajo subtilna hrepenenja osveščenih posameznikov. Konradov "Obiskovalec" je takoimenovani objektivni opazovalec družbene in politične ožine

in revščine, v kateri osveščeni in kritični posamezniki postajajo žrtve. "Ustanovitelj mesta" je zastopnik tehničnega razumnštva, inženir novega sveta, načrtovalec in uresničevalec megalomanskih projektov. Meje med objektivno potrebnim in (ali) koristnim in vratolomno absurdnim so nenadoma zabrisane. "Ustanovitelj", ki gradi ceste v "nikamor" in zida v "nikakor" stavbe na ruševinah tistega, kar je podrl, je kot tiran Ceaucescu, ki se mu je nenadoma vrlo pod nogami. "Sokrivec" predstavlja vrh povojnega srednjeevropskega tavanja. Oglašja se iz edinega kraja, kjer je našel nekaj avtohtonega miru in necenzurirane samostojnosti, iz norišnice (v antiki bi govoril iz prijetnejšega Tusculuma, v srednjem veku in še pozneje iz kakega samostana). Poročevalec je žrtev in storilec hkrati. Njegova življenjska zgodba se bere podobno kot avtobiografija marsikaterega razumnika, pisatelja ali ljudskega voditelja iz držav "realnega socializma", dogoditi pa bi se mogla prav tako na Slovenskem, saj tu "socializem" kljub ugovorom nekaterih dobronamernih ni bil niti malo manj "realen", usoden in nevaren za posameznike in za celotni narod. Leta 1942, v meščansko-monarhistični Madžarski, je Konradov protagonist še sodil k levim kritičnim intelektualcem. Njegovo ljubico so mučili pred njegovimi očmi, vendar jo je izdal, da se je sam rešil. Kot madžarski vojak na fronti proti Sovjetski zvezi je prebežal na komunistično stran, saj si je rekel, da je varno ujetništvo boljše kot pa nevarni boj. Po vojni ga je za privrženost "marksističnim idealom" zloglasni kolovodja komunistov Rakosi nagradil z odgovorno propagandistično funkcijo: postal je namestnik vodje madžarskega radia. Njegova naloga je bila, da Madžarsko potem, ko je komunizem fizično zasedel, zasedejo "progresivni inženirji duš" tudi psihično z vdorom v duše ljudi. Pozneje, v dobi najhujšega zatiranja, je padel v nemilost. Rakosijevi krvniki so ga obsodili na smrt, vendar kazni niso izvršili. Uporniki so ga leta 1956 osvobodili iz zapora z naročilom, da Sovjetom izroči zahtevo, naj se umaknejo iz Madžarske. Tako ni čudno, da je po zatrtju upora kaj kmalu spet prišel v ječo, dokler ga niso na zahtevo političnih oblasti poslali prisilno v bolnišnico za duševne bolezni, ki je bila v rokah policijske represivne psihiatrije in politične policije. Od tu se zdaj oglašja s svojim mementom mori o zavoženih možnostih in propadlih iluzijah.

Da je svet, kot si ga je izmislila psihiatrija novih inženirjev duš s pomočjo paranoične predstave o absolutnem zemeljskem raju brez izkoriščanih in izkoriščevalcev na podlagi dokončne in neskončne enakopravnosti, le v nevarno zatiranje v utopične

načrte dvomečih posameznikov, širše družbe in ljudstev drseča norišnica, na pronicljiv način poročja tudi Konradov novi roman "Praznik duhov". Ta je velika metafora o polomu utopije, ki je "menila, da sta država in razred važnejša kot vse drugo". To novo delo je hvalnica "odprte civilne družbe" brez patetičnih prisil in bombastičnih prizvokov samohvale in zatiranja drugačnega. V na pol podrti hiši, na zaraslem opuščnem vrtu, zbere neki nad petdeset let stari pisatelj svoje prijatelje in jih sooči s spominom na sorodnike, odseve misli in duhove. V bukolicijumu med upom in grozo sanja v različnih melanholičnih variacijah in ponotranjenih etudah o življenju in smrti na podlagi izkušnje, ki dolete posameznika, ko urbi et orbi poda izjavo o človekovi neodvisnosti in njegovih neizpodbitnih osebnih in javnih pravicah.

.....
Januarja 1990 je tudi avstrijski radio oddajal kot slušno igro prirejeno verzijo dramskega dela "Popravilo", ki ga je napisal novi češko-slovaški državni predsednik Vaclav Havel. Ta avtor je še nedavno veljal za zakletega sovražnika "ljudske oblasti" in bil v zaporu. Tako ni čudno, da je njegova igra realni odsev kompleksne zavratne usode, ki so jo doživljali številni intelektualci v totalitarističnih državah 20. stoletja. Podobno kot v Konradovih romanih je tudi v "Popravilu" prikazan konflikt med kritičnim posameznikom, ki je postal žrtev, in dogmatičnem oblastništvom takoimenovanega poveljujočega socializma ("Komando-socializem"), ki je rabelj novega in kritičnega. Na delu so nekakšni inženirji, ki jih oblastnik (vsemogočen patriarh nevarnih razsežnosti) uporablja za izboljšavo starih struktur in načrtovanje navidezno novega, zakaj po vsej verjetnosti se nahajamo v obdobju "tehnično visoko razvitega socializma", kot smo v čeških brošurah lahko še nedavno brali o stanju v državi.

Ponavadi, žal, (in k sreči!) ne poteka vse tako gladko in premočrtno, kot si je oblastnik predstavljal. Ker se je tudi med tehniki pojavil kritični duh, ki se upira stereotipizmu in nespametnosti, mora oblastnik, (nekakšen Husak), kot se po domače reče, narediti dva koraka nazaj in enega naprej, da lahko taktično sebi v prid ukrepa in razčisti situacijo. Po navidezni zmagi kritične inteligence so na vrsti čistke in represije. Havel je zanimivo podoba totalitaristične manipulacije s človekom "polepšal" z groteskno ljubezensko zgodbo in jo istočasno ogrnil v plašč vedno aktualne psevdohistoričnosti. Upajmo, da bo sam iz totalitarističnega diredanja, o katerem pronicljivo poročja v "Popravilu", ušel na uspešnejši način, kot njegov glavni junak v pesimistični drami o brezizhodnosti nekega nepravilnega položaja.

nadaljevanje s strani 7

razprave, pisane le redko v slovenščini, normalno pa v tujem, težko umljivem jeziku polnem nenavadnih strokovnih izrazov.

Tako postaja lažje razumljivo, da ES omenja tudi povsem povprečne pisatelje in pesnike in posveča mnogo manj pozornosti slovenskim znanstvenikom, ki so ponesli ime ljubljanske univerze po vsem svetu. Treba je še pomisliti, da je število zadnjih, posebno vrhunskih, nekako omejeno, dočim so prvi zelo številni, kar začetne prelistavati katerokoli slovensko revijo ali publikacijo na splošno. Seveda to je snov dolge in komplicirane razprave, ker bere se celo, da je t.i. 'brain drain' za Slovenijo nujen. Skoro se ne morem spomniti države, ki bi imela preveč inteligence! Res, iz Kanade odhajajo v ZDA, toda ne, ker ni služb, ampak so pogoji v ZDA boljši, če se hoče kdo posvetiti npr. astronautiki ali fiziki visokih energij, itd. Tudi Kitajci prihajajo k nam, ker upajo najti več možnosti za svoje znanstveno delo. Isto je v Evropi, pomislite na CERN!

4) Že parkrat je bilo omenjeno, da ES z zelo redkimi izjemami relativno malo ve o slovenskih (ali slovenskega izvora) intelektualcih, ki žive v deželah preko Oceanov. Tudi s prižgano svečo jih boste bolj težko našli v tej in v drugih knjigah ES. Treba je priznati, da bodo mnogi močno prizadeti, češ, domovina jih takorekoč ignorira. Predvsem, mogoče celo izključno tisti, ki so posvetili svoje življenje humanističnim vedam, ali pa, kar utegne biti še bolj neprijetno, vedam, ki so nekako specifično povezane s slovenskim ljudstvom in slovensko zemljo. Brez

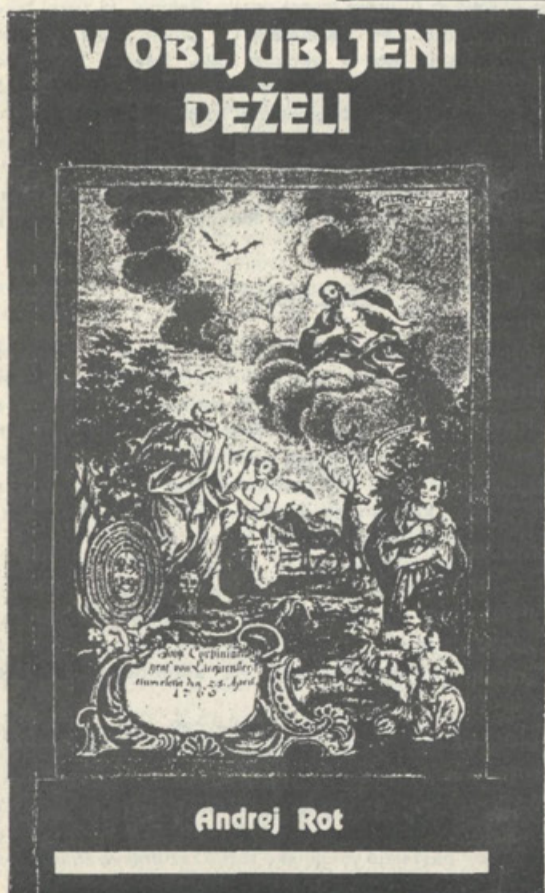
stalnega stika z Ljubljano, ki jih pa ne pozna, nekako plavajo proti toku.

V skoro diametralno nasprotnem položaju so naravoslovni znanstveniki, fiziki, biologi, itd. Njih vede so univerzalne, veljajo na Zemlji, na Luni, na Marsu, v Vsemirju! Za take znanstvenike je lokalno priznanje lepa gesta, mogoče celo ganljivo, toda veliko, veliko premalo! Naravoslovnemu znanstveniku ne bo zadoščalo, da je znan v Ljubljani, znanstveni krogi v Londonu ga morajo poznati; ni dovolj Maribor, v Moskvi morajo prebirati njegove razprave; ni dovolj Novo mesto, v New Yorku mora biti prisoten; premalo je Tržič, zahteva se Tokio; niso dovolj Beltinci, naravoslovni znanstvenik mora stremeti za priznanjem v Bejingu, itd.!

Različne so razlage za to očitno neravnotežje v ES in veliko se o tem govori v Sloveniji sami in v deželah preko morij. Skrajneži sodijo, da ES namenoma ignorira uspehe slovenskih intelektualcev izven Evrope. Absoluten nesmisel! Seveda sem in tja je mogoče tudi tak primer. Toda na splošno je vztrajanje na teoriji ignoriranja popoln nesmisel. Zakaj? Le kateri narod, posebno, če je številčno relativno majhen, kot so Slovenci, bo tako nespameten, da bo, kot se reče, res nekam bolj neokusno 'pljuval v lastno skledo'? In zamolčevanje uspehov slovenskih izobražencev, ki so v tujini dosegli veliko slavo, bi bilo gotovo 'pljuvanje v lastno skledo'. Tako majhen narod kot Slovenci, katerih število se v Sloveniji sami v primerjavi s pripadniki drugih narodnosti iz leta v leto kar občutno manjša, če je verjeti statistikam -- leta 1953 je bilo 96.52 odstotkov on 1991 le še

87,56 -- tak narod bo poizkusil po zdravi pameti zbrati vse svoje raztresene ude po vsej širni zemeljski obli. Kaj je potem prava razlaga? Po vsej verjetnosti in logiki je pravi vzrok pomankanje podatkov, o tem pa res ne more biti najmanjšega dvoma! Končno še mi v Kanadi ne znamo prešteti svojih izobražencev! Dežela je velika, univerza je mnogo, pa se vse kar nekam izgubi na tem orjaškem teritoriju. Sodimo, da bo akademsko izobraženih Slovencev (in tistih slovenskega izvora) vsaj dva do tri tisoč, mogoče še nekaj več. Na hitro bi kdo rekel dva tisoč, ko pa začnemo prešteti, se pa tri tisoč zdi bližje realnosti. Takole par deset, tudi sto jih človek mimogrede našteje, potem se pa začne ustavljati... Mogli bi še dalje špekulirati (v angleščini se boljše bere: to speculate) o številu tistih z diplomom srednje šole in končno o celotnem številu Slovencev (in slovenskega izvora) v Kanadi. Dobili bi visoko številko, ki je skoro ni mogoče prezreti.

Vedno občudujem sposobnost uradne Cerkve v zbiranju točnih podatkov svojih duhovnikov, redovnikov in redovnic. Npr. letopis: Cerkev na Slovenskem, če potegnem na dan izdajo iz l. 1971, torej letos že polnoletno, občudovanja vredna zbirka nad vse točnih podatkov slovenskih duhovnikov, redovnikov in redovnic, in to po vsem širnem svetu, po vseh kontinentih, še s točnimi naslovi in kopo drugih podatkov. Mogoče bi ES stopila v škofijo oz. nadškofijo po nasvet? Res je evangelist Luka zapisal nekako, da so "ljudje tega sveta do svojih vrstnikov razumnejši kakor otroci luči", toda izgleda, da je tudi obratno mogoče!

KNJIGE

DR. LAMBERT EHRLICH
STRAŽAR NAŠIH
SVETINJ
Gradivo za življenjepis

S pomočjo številnih sodelavcev zbral in uredil

Rudolf Čujes

Antigonish, Nova Scotia, Canada
Research Centre for Slovenian Culture
1992

Knjigo o prof. Ehrlichu in Janševe Premike lahko naročite pri Uredništvu S.D.

